

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 19 (640)

RUOŠIAMĖS VISUOTINIAM LIETUVOS MOKSLININKŲ SUVAŽIAVIMUI

2019 m. gruodžio 13 d. Vilniuje

Lietuvos mokslo ir studijų institucijų vadovams ir mokslininkams

Kvietimas dalyvauti Visuotiniame Lietuvos mokslininkų suvažiavime

Lietuvos mokslininkų sąjunga (LMS) rengia antrąjį Visuotinį Lietuvos mokslininkų suvažiavimą svarbiausiems mokslo ir studijų sistemos klausimams aptarti. Suvažiavimas skirtas LMS įkūrimo 30-mečiui ir Pasaulio lietuvių metams.

Suvažiavimas vyks šių metų gruodžio 13 d. Lietuvos mokslų akademijos Didžiojoje salėje (Gedimino pr. 3, Vilnius). Dalyvių registracija – 9:00–9:55 val. Suvažiavimo pradžia – 10 val.

Suvažiavime numatoma aptarti šias temas:

1) Lietuvos mokslininkų potencialo išsaugojimas ir sutelkimas, kuriant ir įgyvendinant valstybės strategiją. Jaunųjų mokslininkų potencialo ugdymas. Mokslininkų veiklos prestižo atkūrimas visuomenėje;

2) mokslinių tyrimų tęstinumas mokslo ir studijų institucijų tinklo optimizavimo bei kitų reformų kontekste;

3) mokslininkų bei mokslo ir studijų institucijų veiklos vertinimo sistemos ir ją reglamentuojančių teisės aktų tobulinimas;

4) mokslo finansavimo ir mokslininkų darbo užmokesčio sistemos tobulinimas;

5) mokslo draugijų, mokslininkų ir dėstytojų profesinių sąjungų ir kitų asociacijų telkimas į bendrą sambūrį. Mokslininkų savivaldos atkūrimas;

6) pasaulio lietuvių mokslininkų potencialo panaudojimas valstybės ūkiui stiprinti ir kultūrai plėtoti;

7) visuomenės informavimo apie mokslo ir studijų institucijas bei mokslininkus sistemos atkūrimas. Mokslo populiarinimas ir visuomenės įtraukimas į mokslinių tyrimų programų kūrimą.

Suvažiavimo darbotvarkėje taip pat numatyta:

– suvažiavimo rezoliucijų svarstymas ir priėmimas;

– kreipimasis į Lietuvos Respublikos Prezidentą dėl mokslininkų ekspertų tinklo suformavimo ir ilgalaikės strategijos, apimančios mokslo, švietimo, ekonomikos ir kultūros sistemų plėtrą, kūrimo; mokslinės veiklos vertinimo kriterijų; mokslo finansavimo ir mokslininkų atlyginimų;

– kreipimasis į profsąjungų asociacijas dėl veiklos koordinavimo.

Prašome išplatinti šį kvietimą institucijų mokslininkams ir sušaukti mokslininkų susirinkimus, kuriuose būtų aptarta institucijos dalyvavimas suvažiavime (30–40 mokslininkų iš kiekvienos institucijos) bei pasiūlymai suvažiavimo darbotvarkėi ir rezoliucijoms. Mokslininkai, susirinkę į suvažiavimą, kurio rezoliucijos bus pateiktos Lietuvos Respublikos Prezidentui, Seimui ir Vyriausybei bei žiniasklaidai, paskelbs visuomenei apie būtinybę sudaryti sąlygas siekti pasaulinio lygio rezultatų. Kviečiame teikti pasiūlymus rezoliucijoms, kurias aptartų suvažiavimas. Pasiūlymus prašome siųsti LMS tarybai iki šių metų gruodžio 1 d. el. paštu mokslolietuva@gmail.com

Visuotiniame suvažiavime siūlomų rezoliucijų temos

1. Lietuvos mokslininkų indėlio, kuriant ir įgyvendinant ilgalaikę valstybės strategiją, stiprinimas. Daug platesnis mokslininkų kompetencijų panaudojimas visose valstybės raidos kryptyse. Tam yra būtinas mokslinio pedagoginio darbo prestižas, nuolatinis akademinės bendruomenės atsinaujinimas ir jaunųjų mokslininkų rengimas, išnaudojant Lietuvos ir užsienio institucijų galimybes.

2. Visos akademinės bendrijos, kaip santykinai savarankiškos visuomenės dalies, savireguliacijos ir viešosios raiškos stiprinimas. Mokslo draugijų ir organizacijų veiklos Lietuvoje ir užsienyje pripažinimas bei skatinimas. Būtina grąžinti Lietuvos mokslo tarybai visos mokslo ir studijų sistemos savivaldos ir pagrindinio valstybės eksperto visais mokslo ir studijų sistemos plėtros klausimais funkcijas.

3. Mokslininkų bei mokslo ir studijų institucijų veiklos vertinimo tobulinimas, visapusiškai skatinant jų indėlį į visos valstybės ir visuomenės raidą. Mokslo indėlio į švietimą, verslo plėtrą ir visuomenės socialinę raidą skatinimas, plėtojant atliekamų tyrimų tarptautiškumą.

4. Ilgalaikės mokslo ir studijų finansavimo didinimo programos, atsižvelgiant į mokslininko profesijos prestižą, tarptautinius standartus ir tarptautinių organizacijų pripažintas socialinių sričių finansavimo proporcijas, sukūrimas. Būtina atlikti labai profesionalią visos mokslo ir studijų sistemos finansavimo raidos analizę ir įvertinti padarytas klaidas.

Prašome siūlyti teiginius, kuriuos tikslinga įrašyti į šias rezoliucijas.

Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumų organizatorius prof. dr. Algirdas Avižienis

ŠIAME NUMERYJE

Visuotinis Lietuvos mokslininkų suvažiavimas – Vilniuje, gruodžio 13 d.

● 1 p.

Mokslo finansavimas ir mokslininkų atlyginimai

● 1–2 p.

Akademinės bendruomenės protestas: valdžia sulaužė savo pažadą

● 2 p.

Seimo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai

● 3 p.

Lietuvos mokslininko išradimui – Europos patentas

● 4 p.

Lietuvos atstovė – Europos aukštojo mokslo institucijų asociacijoje

● 4 p.

Mokslinė konferencija – mažojoje kultūros sostinėje

● 5–7 p.

Kur dingo auksas?

● 8 p.

Signataras: Baltijos kelias buvo tautos valios išreiškimas

● 6–8 p.

XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas Kaune, VDU, lapkričio 14–16 d. (specialus priedas)

● 9–12 p.

Prof. Vytautas Kaminskas

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija skelbia, kad parengė kolektyvinę sutartį su švietimo, aukštųjų mokyklų ir

mokslo darbuotojų profsąjungomis. Sutartyje įsipareigota pasiekti, kad 2025-aisiais vidutinis mokytojo darbo užmokestis sudarytų 130 proc. šalies atlyginimų vidurkio, o aukštųjų mokyklų dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų – 150 proc. Kuo gresia šie skaičiai universitetų akademinėms bendruomenėms?

Universitetų akademinis personalas skirstomas į 2 kategorijas. Pirmąją sudaro mokslo ar meno daktaro laipsnį turintys dėstytojai (profesoriai, docentai ir dalis lektorių) ir mokslo darbuotojai. Antroji dalis – tai mokslo laipsnio neturintys dėstytojai (lektoriai, asistentai) ir tyrėjai, kuriems būtinas magistro kvalifikacinis laipsnis. Mokslo ir studijų įstatymu nustatyta, kad

universitetuose akademinio personalo su mokslo laipsniais turi būti ne mažiau kaip pusė visų dėstytojų ir tyrėjų – šiuo metu daugumoje universitetų jie sudaro daugiau nei du trečdalius.

Kadangi akademinio personalo be mokslo laipsnio išsilavinimas (6-erių metų universitetinės studijos) net aukštesnis už mokytojų (daliai iš jų pakanka 3 metus trunkančio kolegialinio išsilavinimo), tai neturinčių daktaro mokslo laipsnio dėstytojų ir tyrėjų vidutinis darbo užmokestis turėtų bent prilygti planuojamam mokytojų vidutiniam darbo užmokesčiui – 130 proc. šalies atlyginimų vidurkio.

■ Nukelta į 2 p.

Koks bus mokslų daktaro atlyginimas 2025-aisiais?

Valdžia sulaužė pažadą akademinėi bendruomenei

Dr. Lina Leparskienė

„Planuojamas biudžetas nuskurdins mokslininkus ir dėstytojus“, – teigiama įvairių mokslo institucijų pasirašytame ir išplatintame kreipime į šalies politikus. Primeniu, kad šį pavasarį, po derybų ir diskusijų Vyriausybėje, kai buvo svarstoma „Viešojo sektoriaus ilgalaikė darbo užmokesčio didinimo strategija“, visos šalys pripažino, kad dabartinis mokslo ir studijų institucijų darbuotojų atlygis yra neadekvačiai žemas. Akademinė bendruomenė pasiūlė etatinius atlyginimus didinti po 20 proc. 2020 ir 2021 m., o vėlesniais metais laikytis politikos didinti darbo užmokestį po 10 proc. Tačiau prieš kelias savaites akademinės bendruomenės atstovus pasiekė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos laiškas, kuriame informuojama, kad „Seimui pateiktame 2020 m. Valstybės biudžeto projekte papildomų lėšų dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų bei neakademių darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti nėra skirta.“ *Autorė yra Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto profesinės sąjungos pirmininkė*

Skelbiame kreipimąsi

Kviečiame visus šalies politikus nustoti kalbėti apie švietimo reformas, kol tęsiasi gėdinga mokslo ir studijų finansavimo politika. Mokslinis darbas reikalauja itin

didelės kvalifikacijos, tačiau už jį mokama neadekvačiai, nekonkurencinga, mokslininkų statusą menkinanti alga. Atlyginimų sistema yra neteisinga, išbalansuota, neskatinanti tobulėti. Jauniems mokslininkams, aukštųjų mokyklų dėstytojams dabar už etatinį darbą mokama 10–20 proc. mažiau, nei vidutinis šalies darbo užmokestis, o patyrusių mokslininkų ir docentų atlyginimai vos siekia vidutinį darbo užmokestį. Taip pat iki šiol nėra karto nebuvo didinti atlyginimai mokslo institucijose neakademių darbą dirbantiems kultūros ir švietimo darbuotojams.

Akademinė bendruomenė jau kelerius metus Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir Seimui aktyviai siūlo iš esmės keisti požiūrį į mokslo ir studijų finansavimo politiką. Jeigu norime, kad universitetuose jaunų žmonių protus lavintų geriausi Lietuvos profesionalai, o institutai gebėtų dirbti pasauliniu lygiu, turime per kelerius metus pasiekti, kad dėstytojams ir mokslininkams mokamas atlygis būtų ne mažesnis, nei 150 proc. vidutinio darbo užmokesčio.

Šį pavasarį, po derybų ir diskusijų Vyriausybėje, kur buvo svarstoma „Viešojo sektoriaus ilgalaikė darbo užmokesčio didinimo strategija“, visos šalys pripažino, kad dabartinis mokslo ir studijų institucijų darbuotojų atlygis yra neadekvačiai žemas. Akademinė bendruomenė pasiūlė etatinius atlyginimus didinti po 20 proc. 2020 ir 2021

m., o vėlesniais metais laikytis politikos didinti darbo užmokestį po 10 proc. 2020 m. šiam tikslui pasiekti reikėtų 33,3 mln. eurų, o 2021 m. – 40,3 mln. eurų. Net ir laikantis akademinės bendruomenės pasiūlyto plano, tik po dvejų metų pavyktų pasiekti, kad jauni mokslininkai ir dėstytojai gautų vidutinio darbo užmokesčio dydžio etatinius atlyginimus.

Vyriausybės atstovai per 2019 m. pavasarį vykusias derybas pažadėjo, kad bus rastas finansavimas padidinti atlyginimus bent 10 proc. Jų skaičiavimu, šiam tikslui 2020 m. reikėtų skirti 16,8 mln. eurų, o 2021 m. – 18,3 mln. eurų. Valdžios atstovai taip pat įsipareigojo ieškoti papildomų rezervų, kurie leistų atlyginimus didinti po 20 proc. Tačiau prieš kelias savaites akademinės bendruomenės atstovus pasiekė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos laiškas, kuriame informuojama, kad „Seimui pateiktame 2020 m. valstybės biudžeto projekte papildomų lėšų dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų bei neakademių darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti nėra skirta“.

Tad valdžios atstovai sulaužė duotą pažadą! Kol kas jų planuose aukštasis mokslas ir moksliniai tyrimai nėra tarp svarbiausių prioritetų. Jų neįtikina ir tai, kad Lietuvos Respublikos išlaidos, skaičiuojant vienam gyventojui, jau 43 proc. atsilieka nuo ES vidurkio, o MTEP (mokslinių tyrimų ir

eksperimentinės plėtros) investicijos tesiekia 0,89 proc. BVP. Priminsime, kad Europos Komisija ragina ES šalis nares MTEP finansavimo lygį padidinti iki 3 procentų BVP.

Akademinės bendruomenės neįtikina argumentai, kad „nėra lėšų“, „reikia laikytis fiskalinės drausmės“, „pradžioje sumažinkime socialinę atskirtį“ ir pan. Taip, taupykime! Pirmiausia investuodami į protus ir atverdami galimybes Lietuvai kurti ateitį, grindžiamą intelektu, mokslo pasiekimais bei šviesuomenės bendra išmintimi.

Biudžeto politika yra mūsų visuomenės gyvenimo planavimo politika. Todėl tiek biudžetas, tiek mokesčių reformos turėtų būti planuojamos pasitelkus mokslo ir studijų institucijų intelektualinį potencialą ir sukauptas žinias. Tad kviečiame visas Lietuvos visuomenės atstovaujančias puses – Vyriausybę, Seimą, Prezidentūrą stabdyti viešojo sektoriaus finansavimo mažakraujystę, taip pat kartu aptarti Lietuvos prioritetus ir būdus visavertiškai finansuoti gyvybiškai svarbias sritis. Akademinė bendruomenė yra pasirengusi suteikti visokeriopą intelektualinę pagalbą. Kviečiame ir Lietuvos visuomenę nebūti abejinga – kartu kurkime, o ne žlugdykime Lietuvos ateitį. Šaltinis: www.alkas.lt, 2019 11 06 *Pasirašiusių akademių asociacijų sąrašas skelbiamas „Mokslo Lietuvos“ ir Alkas.lt svetainėse*

Koks bus mokslų daktaro atlyginimas 2025-aisiais?

■ Atkelta iš 1 p.

Pasitelkus pagrindinius aritmetikos veiksnius nesunku apskaičiuoti, kad 150 proc. šalies atlyginimų vidurkiui prilygintas universitetų dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų atlyginimas reiškia, kad universiteto, kuriame yra minimalus mokslinis potencialas, darbuotojų su mokslo laipsniais vidutinis darbo užmokestis sudarys 170 proc. šalies vidurkio, o aukštesnio lygio (du trečdaliai daktarų) – nukris iki 160 proc.

Taigi, susitarime užprogramuota, kad pagal vidutinį darbo užmokestį mokslų daktaro

(būsimas ar esamas universitetų docentas ir profesorius) atlyginimas bus tik 30 proc. didesnis nei vidutinis mokytojo atlyginimas. Antra, kuo aukštesnis universiteto mokslinis potencialas – didesnė dalis dėstytojų ir tyrėjų turi mokslo laipsnį – tuo mažiau docentų ir profesorių vidutinis darbo užmokestis skirsis nuo mokytojų vidurkio.

Nesunku apskaičiuoti, kad universitetų dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų vidutinis darbo užmokestis turėtų būti didinamas ne mažiau kaip iki 180 proc. šalies atlygini-

mų vidurkio. Tada darbuotojų su mokslo laipsniais (10 metų universitetinės studijos ir mokslinių tyrimų patirtis) darbo užmokestis būtų bent du kartus didesnis už šalies atlyginimų vidurkį, o universitetų profesoriai ir docentai gautų ne mažiau kaip 1,5 karto didesnę atlyginimą nei vidutinis mokytojas.

Beje, priminsiu, kad dar 1991 m. vasarą dr. Gedimino Vagnoriaus Vyriausybės nutarimu įvestoje „Mokslo ir studijų institucijų darbuotojų ir pedagogų pareigų klasifikavimo ir darbo apmokėjimo sistemoje“

docentas gaudavo dvigubai, o profesorius – trigubai didesnę atlyginimą nei asistentas, kurio atlyginimas tuo metu beveik prilygo mokytojo atlyginimui.

Kyla klausimas, ar profsąjungos, sutikdamos pasirašyti šį susitarimą, atstovauja universitetų akademinėms bendruomenėms? *Autorius yra Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys, habilituotas daktaras profesorius, Vytauto Didžiojo universiteto Rektorius emeritas ir Garbės profesorius*

Į Lietuvos mokslo tarybos pirmininkus teikiamas profesorius Romas Baronas

Romas Baronas turėtų pakeisti birželio mėnesį į šias pareigas Seimo paskirtą, tačiau netrukus atsistatydinusių profesorių Valdemarą Razumą. Pastarasis pasitraukė iš pareigų, nes tapo švietimo viceministru.

Romas Baronas Vilniaus universitete (VU) 2000 m. įgijo fizinių mokslų srities informatikos krypties daktaro laipsnį, 2006–2017 m. šiame universitete ėjo Matematikos ir informatikos fakulteto Programų sistemų katedros vedėjo pareigas. Nuo 2018 m. yra šio fakulteto Informatikos instituto direktorius. 2014–2018 m. buvo ir VU Senato pirmininko pavaduotojas.

Mokslininkas paskelbė per 50 mokslinių

Lietuvos mokslų akademijos rūmai, kuriuose dirba Lietuvos mokslo taryba.

Virginijos Valuckienės nuotr.

straipsnių dažnai cituojamose moksliniuose leidiniuose, vadovavo ir dalyvavo rengiant daugiau kaip 30 informatikos gamybių ir mokslinių projektų.

Į Lietuvos mokslo tarybos pirmininkus kandidatus galėjo siūlyti mokslo ir studijų institucijos, valstybės institucijos, asociacijos bei kitos įstaigos. Kandidatais galėjo būti siūdomi neprikaištingos reputacijos,

aktyviai mokslinį darbą dirbantys mokslininkai, turintys mokslo organizavimo, tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo,

ekspertinio darbo patirties Lietuvos ir Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros klausimais.

Lietuvos mokslo tarybos pirmininką skiria Seimas Vyriausybės teikimu. Naujasis mokslo pirmininkas turėtų eiti pareigas iki 2023 m. birželio 29 d. Lietuvos mokslo taryba yra patariamoji ekspertinė institucija mokslo plėtros klausimais, įgyvendinanti programinių konkursinių mokslo finansavimą. Taryba administruoja Lietuvos mokslo plėtros programas, nustato mokslinės veiklos vertinimo kriterijus, taip pat atstovauja Lietuvos mokslo interesams tarptautinių organizacijų veikloje.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Seimo rinkimai pavasarį – nacionalinio saugumo klausimas. Inicijatyva surengti pirmalaikius Seimo rinkimus sulaukia vis platesnio palaikymo. Vis daugiau piliečių ir politikų supranta, kad kitos išieities nebėra, nes Seimas įtrauktas į ambicijų karus, o valstybė tapo politinių žaidimų įkaite. Lietuvos politinė tikrovė verčia pamiršti bet kokias reformas ir veda prie pasyvaus vegetavimo, laukiant eilinių rinkimų. Nelaimė Alytuje parodė, kad valdančiųjų suirutė iš Seimo jau persikėlė ir į Vyriausybę. Liberalų sąjūdis primena, kad rinkimų datos pakeitimas buvo ir valdančiųjų programoje.

Liberalų lyderės teigimu, idėja Seimo rinkimus iš rudens perkelti į pavasarį yra logiška ir pagrįsta, nes pagal dabar galiojančią tvarką rudenį išrinktas naujasis Seimas privalo paskubomis taisyti ankstesnės valdžios parengtą biudžeto projektą ir vos per mėnesį pateikti naują. Tokia įstatymu užprogramuota skuba lemia klaidas ir dažnai tampa žmonių nusivylimo priežastimi. Jei Seimas būtų perrenkamas pavasarį, politikai svarbiausiam metų dokumentui parengti turėtų bent pusę metų.

„Taip jau sutapo, kad paramą idėjai Seimo rinkimus perkelti į pavasarį buvo išreiškusi ir kadenciją baigusi Prezidentė Dalia Grybauskaitė, ir dabartinis šalies vadovas Gitanas Nausėda. Dabar kaip tik puiki proga

ir valdantiejiems prisiminti savo rinkimų pažadus bei palaikyti pirmalaikių rinkimų iniciatyvą. Pagalvokime, ar galime sau leisti prabangą tuščiai praleisti dar metus, kai skirtingose pasaulio vietose vis garsiau kalbama apie artėjančius išbandymus – ekonominius, finansinius, geopolitinius, ekologinius“, – pabrėžia Liberalų sąjūdžio pirmininkė ir frakcijos Seime seniūnė Viktorija Čmilytė-Nielsen.

Pradeda dirbti naujoji Lietuvos švietimo taryba. 2019 m. spalio 16 d. pradėjo dirbti naujoji Lietuvos švietimo taryba (LŠT). Pirmajame posėdyje jos nariai išrinko pirmininką ir pirmininko pavaduotoją. Pirmininke tapo Vilniaus universiteto profesorė dr. Saulė Mačiukaitė-Žvinienė. Jos pavaduotoja išrinkta Rūta Krasauskienė – Lietuvos mokyklų vadovų asociacijos viceprezidentė, Vilniaus Žemynos gimnazijos direktorė.

„Lietuvos švietimo taryba yra visuomenės balsas ir jis turi būti plačiai girdimas. Taryba turi ne tik išsakyti poziciją dėl švietimo politikos pokyčių, bet kartu būti ir pokyčių iniciatorė“, – apie LŠT viziją kalbėjo dr. Saulė Mačiukaitė-Žvinienė.

LŠT nustatė savo darbo organizavimo principus. Tarybos nariai sutarė aktyviai dalyvauti formuojant švietimo politiką. Antrasis posėdis įvyko lapkričio 4 d. Seime. Buvo aptarti siūlymai nacionaliniam susitarimui

dėl švietimo ir formuojamai Nacionalinės pažangos programai, taip pat nustatytos būsimų metų veiklos gairės.

LŠT yra visuomeninė taryba, užtikrinanti visuomenės dalyvavimą formuojant švietimo politiką ir priimant sprendimus. Tarybos kadencija – ketveri metai. Į LŠT savo atstovus skiria visuomeninės organizacijos, švietimo įstaigas vienijančios asociacijos, tėvų, mokinių ir profesinių sąjungų atstovai, darbdavių asociacijos, Seimo švietimo ir mokslo komitetas bei švietimo, mokslo ir sporto ministras. LŠT nariai dirba savanoriškais pagrindais. Tarybą aptarnauja Seimo kanceliarija.

Laukiniai žvėrys priklauso valstybei. Jų padaryta žala – taip pat. Seime užregistruotas Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo pakeitimo projektas, kuriuo bandoma ištaisyti įstatymo spragas ir laukinių gyvūnų padarytą žalą eismo įvykių metu perkelti ne per eismo įvykių nukentėjusiems asmenims, bet valstybei, kuriai išimtinė teise priklauso laukiniai gyvūnai.

Šiuo metu nei Administracinių nusižengimų kodekse, nei kituose įstatymuose nėra numatyta konkrečių nuobaudų už laukinio gyvūno partrenkimą, tačiau vairuotojams dažnai skiriamos baudos, nors laukiniai žvėrys yra valstybės nuosavybė. Įvykus eismo

įvykiui tose vietose, kuriose yra kelio ženklas, išpėjantis apie galimą laukinių gyvūnų išbėgimą į kelią, vairuotojas „lieka kaltas“. Jis net gauna baudą ir, jei transporto priemonė neapdrausta KASKO draudimu, turi pats rūpintis savo automobilio remontu. Tačiau laukiniai žvėrys yra valstybės nuosavybė, todėl būtina užtikrinti saugumą keliuose. Įvykus tokiam eismo įvykiui, kaltė turi tekti ne vairuotojui, bet valstybės institucijoms, kurios neužtikrino eismo saugumo. Iki šiol, ieškant teisybės teisme, visa įrodinėjimo našta perkeliama vairuotojui, nors susidūrimas su laukiniu žvėrimi yra nenusipėjamas ir sunkiai išvengiamas.

Tiek specialistai, tiek ir oficiali statistika sako, kad automobilių susidūrimų su laukiniais žvėrimis skaičius didėja. Pavyzdžiui, 2014 m. tokių įvykių buvo užfiksuota vos per 2000. 2018 m. buvo jau 4041 ir juose sužaloti 48 asmenys, 1 žuvo. Iki 2019 m. spalio pabaigos laukiniai žvėrys sukėlė jau 3870 eismo įvykių, kurių metu sužeisti 32 asmenys, 1 žuvo. Galima daryti prielaidą, kad valstybė nededa pakankamai pastangų, norėdama užkardyti tokius eismo įvykius. Todėl įregistruotu įstatymo projektu siūloma, kad valstybei nuosavybės teise priklausančių laukinių gyvūnų eismo įvykių metu padarytą žalą privalo atlyginti valstybė. ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Siūlykite kandidatus į Aukštojo mokslo tarybą. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija kviečia teikti kandidatus į Aukštojo mokslo tarybos narius. Kandidatus gali siūlyti mokslo ir studijų institucijos, asociacijos, įstaigos, įmonės ir fiziniai asmenys, taip pat kandidatai gali siūlytis patys. Pretendentų anketų laukiama iki lapkričio 25 d. Kandidatas į Aukštojo mokslo tarybos narius turi būti pripažintas visuomenėje žmogus, nepriekaištingos reputacijos švietimo, mokslo, kultūros, verslo atstovas, išmanęs aukštojo mokslo teisinę reglamentavimą ir plėtros tendencijas.

Aukštojo mokslo taryba (AMT) yra ekspertinė institucija aukštojo mokslo raidos klausimais. AMT sudaro 15 narių, tarybos nario kadencija – 4 metai. Tas pats asmuo gali būti narys ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės. AMT sudaroma rotacijos principu. Keturių AMT narių kadencija baigiasi 2019 m. gruodžio 4 d. Atrankos komisija peržiūrės visuomenės siūlymus ir atrinks kandidatų sąrašą švietimo, mokslo ir sporto ministrui tvirtinti.

Kandidatų anketas prašome siūsti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai iki 2019 m. lapkričio 25 d. vienu iš pasirinktų būdų: – paštu, adresu A. Volano g. 2/7, Vilnius; – el. paštu Daiva.Vipartiene@smm.lt; įteikti Aukštojo mokslo tarybos sekretorei Daivai Vipartienei (A. Volano g. 2/7, Vilnius, 357 kab.).

Kandidato anketą, Aukštojo mokslo tarybos nuostatus ir darbo reglamentą bei kitą informaciją galite rasti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos interneto puslapyje <http://www.smm.lt/web/lt/komisijos-ir-darbo-grupes>, skiltyje „Aukštojo mokslo taryba“. Daugiau informacijos tel. (8 5) 219 1157.

Vilniaus universitetas su Šiaulių universitetu susitarė dėl prijungimo sąlygų. Spalio 31 d. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje Vilniaus ir Šiaulių universitetų rektorai pasirašė ketinimų protokolą dėl Šiaulių universiteto prijungimo prie Vilniaus universiteto principų. Tai padaryta vykdant Seimo nutarimą dėl Šiaulių universiteto (ŠU) prijungimo prie Vilniaus universiteto (VU) terminų ir sąlygų bei Vyriausybės patvirtintą valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano įgyvendinimo priemones.

„Labai svarbu, kad aukštojo mokslo išteklių konsolidavimas būtų vykdomas ne „nuleidžiant iš viršaus“, o nuosekliai tarimosi keliu. Šis ketinimų protokolai – būtent toks žingsnis, tad džiaugiamės galėdami sėkmingai jam tarpininkauti“, – sakė švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius.

„Palaikome Seimo ir Vyriausybės sieki konsoliduoti išskaidytą Lietuvos aukštųjų mokyklų tinklą, tai leis siekti kokybiškų studijų ir mokslo. Tikimės, kad tai bus bendra sėkmės istorija“, – pabrėžė VU rektorius Artūras Žukauskas. Kaip pažymėjo ŠU rektorius Darius Šiaučiušas, telkiant mokslo ir studijų potencialą, žmogiškuosius, infrastruktūrinius ir finansinius išteklius, bus galima pasiekti tiek šaliai, tiek abiem universitetams naudingų rezultatų. Universitetai bendradarbiauja siekdami įgyvendinti Seimo pasiūlymą sudaryti jungtinės veiklos sutartį, nustatant įsipareigojimus, kurie leistų užtikrinti tvarius Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos (VUŠA) mokslo, studijų ir finansinės veiklos rezultatus.

Ketinimų protokole numatyta, kad iki 2020 m. kovo 1 d. šalys sudarys jungtinės veiklos sutartį, kurioje bus aptartos ŠU, po

reorganizavimo tapsiančio VU Šiaulių akademija, finansinės veiklos tvarumo užtikrinimo priemonės, tarp jų ir papildomo finansavimo poreikis nuo 2020 m. Iki vasario 1 d. šalys parengs VUŠA 2020–2024 m. raidos planą, kuris bus įgyvendinamas pasibaigus reorganizavimo procedūroms, po liepos 1 d. VUŠA valdymo modelis bus grindžiamas

specialaus statuso padalinio (*sui generis*) valdymo principais. Į besijungiančius Vilniaus ir Šiaulių universitetus investuojama 46 mln. eurų – iki 32 mln. eurų ES investicijų ir apie 14 mln. eurų vertės valstybės nekilnojamojo turto. Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus ■

LIETUVOS MOKSLININKŲ SAJUNGOS PRAŠYMAS

Lietuvos mokslininkų sąjungą, leidžiančią „Mokslo Lietuvą“. Kadangi Lietuvos mokslininkų sąjunga yra registruota paramos gavėja, aukotojai gauna mokestinę lengvatą. Laikraštyje skelbiame aukotojų pavardes (žinoma, tik gavę jų sutikimą). Esame iš anksto labai jums dėkingi.

Kaip jau ne kartą pranešta, gruodžio 13 d. rengiamas Visuotinis Lietuvos mokslininkų suvažiavimas. Tačiau šiam renginiui neturime nė vieno cento. Reikia parengti informaciją apie suvažiavimą, suvažiavimo skelbimus, o svarbiausią – dalijamąją medžiagą dalyviams.

Mokėjimo pavidimo duomenys:

Gavėjas – Lietuvos mokslininkų sąjunga
Šaskaita LT707300010002449695 (Swedbank AB)

Įmonės kodas 111959769

Mokėjimo paskirtis: Parama „Mokslo Lietuvos“ leidybai ir Lietuvos mokslininkų sąjungos veiklai ■

Lietuvos mokslininkų sąjunga (LMS) – vienintelio dar likusio mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ leidėja, ką tik paminėjusi laikraščio 30-mečio sukaktį, vėl atsidūrė prie bankroto ribos. Vėl išaugo mūsų skola spausuvei, nebeturime lėšų net kelių darbuotojų atlyginimams ir kitoms išlaidoms padengti. Todėl kreipiamės į visus galimus mūsų rėmėjus, prašydami paremti

TARPTAUTINIS PRIPAŽINIMAS

VGTU mokslininkų išradimas pelnė Europos patentą

Tokios organinės medžiagos, kaip acetoni, dažikliai, amoniakas ir kitos, patekusios į orą, naikina ozono sluoksnį ir neigiamai prisideda prie klimato kaitos. Be to, jos gali kauptis žmogaus organizme, sukelti apsinuodijimus ir net vėžinius susirgimus. Šios medžiagos ypač gausiai išsiskiria žemės ūkyje, energetikos ir naftos gavybos pramonėje, baldų gamyboje. Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Aplinkos apsaugos instituto mokslininkai prof. habil. dr. Pranas Baltrėnas ir prof. dr. Edita Baltrėnaitė-Gedienė sukūrė orą nuo organinių teršalų valantį vertikalų biofiltrą-absorberį, neseniai įvertintą Europos patentu. Šis išradimas padeda spręsti ir dar vieną problemą – mažinti kvapus. Kvapų tarša aplinkoje yra nemaža problema, nes dėl didesnės nemalonaus kvapo koncentracijos žmonės jaučia diskomfortą, pablogėja jų darbo ir buities sąlygos.

Biologinio oro valymo filtrus VGTU mokslininkai tiria jau daugelį metų. Šį kartą kilo idėja patobulinti anksčiau pačių padarytą biofiltrą ir sukurti plokštelinį vertikalų biofiltrą-absorberį. „Šiame biofiltre plokštumomis sudėti vertikalūs vamzdeliai, kurie yra užpildomi bioanglimi, sumaišyta su specialiu medienos plaušu. Medieną apdorojama esant aukštai temperatūrai ir aukštam

Prof. habil. dr. Pranas Baltrėnas

slėgiui, o tokio apdorojimo rezultatas – atsparus puvimui pluoštas. Bioanglimi ir medienos plaušu užpildytuose vamzdeliuose dėl palankių sąlygų – drėgmės ir aukštesnės temperatūros – atsiranda mikroorganizmai, kurie išvalo pro tuos vamzdelius einantį orą nuo organinių medžiagų bei cheminių teršalų“, – biofiltro veikimą paaiškino prof. Pranas Baltrėnas. Anot jo, mikroorganizmai visiškai išvalo orą nuo organikos – acetono, seleno, amoniako ir kitų medžiagų. Perėjęs pro tokį biofiltrą, į aplinką išeina švarus oras.

Praktikoje šie biofiltrai gali būti panaudoti visur, kur išsiskiria dideli kiekiai organinių teršalų, pavyzdžiui, baldų gamyklos, ypač ten, kur baldai dažomi ir lakuojami, bei žemės ūkyje, kur į orą išsiskiria daug

amoniako. „Žmonės, gyvenantys arčiau didesnių fermų, dažnai skundžiasi nemaloniais kvapais. Jei iš jų išeinantis oras būtų išvalytas biofiltrais, į išorę patektų ne tik neužterštas, bet ir be nemalonių kvapų oras, nes filtras praktiškai jų nepraleidžia“, – akcentavo mokslininkas.

Profesorius Pranas Baltrėnas primena, kad dabar nėra daug biologinio valymo įrenginių turinčių įmonių. O ir jose dažniausiai naudojami senesni įrenginiai, kuriuose oro valymui naudojamos kasetės, užpildytos tam tikromis medžiagomis, kuriose gali veisti ir žalingi mikroorganizmai. Didžiausias šių įrenginių trūkumas yra tas, kad oras išvalomas geriau, kai pereina per daugiau kasečių, tačiau jei tų kasečių yra per daug, kyla didesnis pasipriešinimas, oras negali praeiti, nes filtras užsipildo.

Bandant išspręsti šių filtrų problemas, VGTU mokslininkams kilo idėja horizontalias kasetes pakeisti vertikaliais vamzdeliais, kuriuose oro pasipriešinimas nėra didelis. Tarp naujojo įrenginio privalumų VGTU mokslininkas pamini ir itin svarbų jų naudojamą dalyką – jo biofiltrų ilgą amžių. Kadangi bioanglis yra ilgą laiką, o medienos plaušas – atsparus puvimui, biofiltrus keisti galima daug rečiau. Toks biofiltras gali būti naudojamas iki 10 ar net daugiau metų. Ir

Vertikalusis biofiltras-absorberis. VGTU nuotr.

dar viena svarbi jo ypatybė: kadangi orą valo mikroorganizmai, nelieka jokių atliekų, nes viskas suvartojama. ■

TARPTAUTINIAI RYŠIAI

Europos aukštojo mokslo institucijų asociacijos taryboje – Lietuvos kolegijų atstovė

Daugiau nei 600 aukštųjų mokyklų Europoje ir už jos ribų vienijančioje Europos aukštojo mokslo institucijų asociacijoje (angl. *European Association of Institutions in Higher Education, EURASHE*) organizacijoje, kurios narė yra ir Lietuvos kolegijų direktorių konferencija (LKDK), Lietuva po pertraukos vėl turės savo atstovę organizacijos taryboje. Ja tapo LKDK deleguota Vilniaus kolegijos direktoriaus pavaduotoja mokslui ir partnerystei dr. Nijolė Zinkevičienė. Daugiau kaip keturiasdešimt skirtingų šalių organizacijų vienijančioje asociacijoje Lietuva turės savo atstovę iš devynių narių susidedančioje taryboje.

Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos išrinkta kandidatė dr. Nijolė Zinkevičienė, kuri pristatė savo įžvalgas apie EURASHE organizacijos viziją ir ryškiai persvara įveikė konkurentus iš Austrijos ir Serbijos, buvo išrinkta į EURASHE tarybą. Pristatydama savo siūlymus, dr. N. Zinkevičienė pabrėžė būtinybę šiai organizacijai tapti lydere neseniai susikūrusioje UAS4EUROPE jungtinėje iniciatyvoje, kurioje palaikomas nuolatinis dialogas ir diskusija su Europos Komisija taikomųjų mokslų universitetų sektoriaus svarbos ir žinomumo didinimo klausimais. Asociacija telkia savo narius bendriems tarptautiniams projektams, tokiems, kaip, pavyzdžiui, jungimasis į Europos universitetų aljansus. Taip pat ši organizacija skatina profesinio aukštojo mokslo institucijų ryšius su verslo pasauliu ir viešuoju sektoriumi per taikomuosius mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, rūpinasi studijų ir taikomųjų mokslinių tyrimų kokybe.

„Vienas iš mano siūlymų – inicijuoti EURASHE ir šalių švietimo ministrų dialogą

Dr. Nijolė Zinkevičienė – Lietuvos atstovė Europos aukštojo mokslo institucijų asociacijos taryboje

svarbiais sektoriaus vystymosi klausimais. Tai ypač aktualu Lietuvai, nes į kolegijų vykdomą taikomųjų mokslų tyrimų veiklą pas mus vis dar žiūrima su tam tikru nepasitikėjimu. Akcentavau, kad EURASHE mastu reikia parengti profesinio aukštojo mokslo didaktikos studiją. Mokymas ir mokymasis mūsų sektoriuje yra orientuotas į profesinių igūdžių įgijimą, todėl studijų procesas glaudžiai susijęs su būsima darbo vieta ir absolvento išsilavinimu. Pažengusiose šalyse yra išplėtoti specialūs tokio mokymo ir mokymosi metodai. Savime suprantama, kad ir vertinimas šiame kontekste yra visiškai kitoks. Šiandien tokios išsamios mokslinės studijos Europos mastu dar nėra, bet jos labai reikia“, – savo veiklos viziją pristato LKDK atstovė.

Dr. N. Zinkevičienės nuomone, užimta pozicija ir labiau atstovaujamas mūsų šalies kolegijų sektorius leis plėsti tarptautinės partnerystės ryšius, aktyviau įsitraukti į Europoje vystomas profesinio aukštojo mokslo iniciatyvas, tyrimų ir inovacijų programas bei tarptautinius projektus. „Esu vienintelė Baltijos šalių atstovė EURASHE Taryboje. Strategiška

ta svarbu ne tik Lietuvos kolegijų sektoriui, bet ir švietimo politikos formuotojams. Dirbsiu atsakingai, LKDK kontekste bendradarbiausiu su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos mokslo taryba ir kitomis institucijomis. Norisi tikėtis, kad joms tai bus įdomu“, – sako naujoji EURASHE Tarybos narė.

Dr. Nijolė Zinkevičienė 2007 m. apgynė socialinių mokslų krypties disertaciją *Kauno technologijos universitete ir įgijo daktaro*

mokslinį laipsnį. Šiuo metu ji dirba Vilniaus kolegijos direktoriaus pavaduotoja mokslui ir partnerystei ir vadovauja LKDK taikomosios mokslinės veiklos komitetui. Šešerius metus dr. N. Zinkevičienė priklausė nacionalinei Bolonijos ekspertų grupei, buvo SKVC institucinio išorinio vertinimo komisijos bei ŠMPF tarptautinių studijų komisijos nare. *Parengta pagal Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos 2019 m. spalio 29 d. pranešimą* ■

IN MEMORIAM

Antanas Rimantas ŠAKALYS
(1938-2019)

Mirus visuomenininkui, dailininkui-grafikui Antanui Rimantui Šakaliui, sunkią netekties valandą reiškiamo nuoširdžią užuojautą velionio artimiesiems ir bendražygiams. Tegul Antano patriotiškumo, pilietiškumo, tautiškumo idėjos ir darbai visada išlieka mūsų atmintyje.

Antanas Rimantas Šakalys gimė 1938 m. spalio 1 d. Pakačinių kaime, netoli Dusėtų (Zarasų r.) Baigė Kauno taikomosios dailės technikumą. Po privalomosios tarnybos sovietinėje kariuomenėje, įstojo į Vilniaus dailės institutą, tačiau baigęs du kursus išvyko į Maskvą studijuoti Kinematografijos institute. Jį baigęs grįžo į Vilnių. Kurį laiką dėstė tuometiniame Vilniaus inžineriniame statybos

institute (VISI) piešimą ir Dailės institute kino bei televizijos dailės pagrindus.

1979 metais Antanas buvo pakviestas kurti dokumentinę juostą „Vilniaus universitetas 1579-1979“. A. Šakalio mokslo tematika sukurtas darbus matė Paryžiaus, Berlyno, Krokuvos gyventojai. Kai kurie jo darbai eksponuoti Kanadoje ir JAV. Vėliau, jau Lietuvos nepriklausomybės metais, dailininkas dar kartą grįžo prie portretų. Šį kartą prie didžiųjų Lietuvos kunigaikščių: Karaliaus Mindaugo, Vytauto Didžiojo, Gedimino, Kęstučio, Algirdo, vėliau Žygimanto Augusto.

Akademinės kūrybinių iniciatyvų dirbtuvės, Lietuvos sąjūdžio Kauno taryba, Kovo 11-osios gatvės bendrija ■

XI LIETUVOS SOCIOLOGIJOS DRAUGIJOS KONFERENCIJA „Sociologija be ribų: anapus žmogiškumo“ 2019 m. lapkričio 22 d., Vilniaus universitetas

Moderniosios sociologijos dėmesio centre buvo žmogus visuomenėje, jo emancipacijos ir visuomenės humanizavimo perspektyva. Šiuo metu vis daugiau kalbama apie posthumanizmą ir transhumanizmą: moralės srityje žmogus liaunasi buvęs vieninteliu visko matu visuomenėje, subjektiškumas yra suteikiamas ne tik žmonių rūšies individams, bet ir gyvūnams, augalams ar žmonių sukurtiems artefaktams. Neuromokslų tyrimai, genų inžinerija iš esmės keičia požiūrį į žmonijos ateitį, piršdami pažadą sukurti tobulesnį, didesnio fizinio, psichologinio ir intelektualinio pajėgumo transžmogų (Friedricho Nietzsche's pranašiška pavadintą „antžmogiu“), kurio senėjimo procesas gali būti sėkmingai valdomas, naudojant jau turimas mokslines ir technologines žinias. Paraleliai kalbama

apie algoritmų ir didžiųjų duomenų pagrindu vykdomą „paprastų žmonių“ valdymą, dar vienu būdu paneigiantį žmogų, kaip subjektą, gebantį racionaliai ir laisvai pasirinkti.

Kalbama ir apie artėjančią „singularumo“ būseną, kurioje žmonijos vieta Žemėje užims su didėjančiu pagreičiu save tobulinantis „bendrasis dirbtinis intelektas“. Spartėjantys dirbtinio intelekto taikymo, robotizacijos procesai, kai vis didesnę dalį iki šiol žmonių atliktų darbų, nuo nesudėtingų gamybos ir paslaugų iki sudėtingų transporto priemonių valdymo ar chirurgijos ir mokymo, perduodama atlikti mašinoms. Visa tai skatina apmąstyti skaitmeninės ekonomikos plėtros pasekmes žmogaus sampratai, žmogaus veiklai, visuomenės reikšmei žmonių gyvenimui ir žmonijos ateičiai apskritai.

Šių metų Lietuvos sociologijos draugijos konferencijoje „Sociologija be ribų: anapus žmogiškumo“ pristatant savo nuveiktus darbus ir atliktus tyrimus, kviečiame drauge pasvarstyti, kokią įtaką posthumanistinė ir transhumanistinė paradigmos turi sociologijai? Ar vis dar reikalinga sociologija kaip „humanistinis požiūris“? Ar įmanoma sociologija be modernios švietėjiškos žmogaus, kaip savikūrios ir laisvos būtybės, sampratos? Kokią įtaką technomokslo atradimai ir išradimai turi visuomenės gerovei? Ką ji galėtų reikšti posthumanizmo epochoje? Kaip posthumanizmas keičia šeimos, aplinkosaugos, politikos, ekonomikos, etniškumo, deviacijos ir kontrolės bei kitus sociologinius tyrimus, poreikį tokiems tyrimams ir klausimus, į kuriuos ieškome atsakymų savo tyrimuose? Konferencijos

interneto svetainė: <https://lsdkonferencija2019.home.blog/>.

Konferencijos dalyvio mokestis – 15 eurų; doktorantams, studentams, emeritams – 10 eurų. Dalyvio mokestį moka kiekvienas, ketinantis dalyvauti konferencijoje, nepriklausomai nuo pranešimo bendraautorystės. Konferencijos dalyvio mokestis taip pat suteikia vienerių metų narysę Lietuvos sociologų draugijoje. Konferencijos dalyvio mokestis mokamas į Lietuvos sociologų draugijos banko sąskaitą LT50 7044 0600 0382 0804. Renginį remia Lietuvos mokslo taryba. Lietuvos sociologų draugija (<http://www.sociology.lt>). **Konferencijos informacinis rėmėjas – „Mokslo Lietuva“**

19-oji tarptautinė tarpdisciplininė mokslinė konferencija REGIONO KONKURENCINGUMO KAITOS TENDENCIJOS 2019 m. lapkričio 28 d.

Konferenciją organizuoja Šiaulių universitetas. Vieta – Šiaulių arena (J. Jablonskio g. 16, Šiauliai). Konferencijos organizaciniai partneriai: Šiaulių pramonės, prekybos ir amatų rūmai, Baltijos regiono tyrėjų asociacija, Viešojo valdymo akademinis centras

Konferencijos tikslas – pakviesti ekonomikos, vadybos, marketingo, finansų ir apskaitos, viešosios politikos ir administravimo mokslininkus, tyrėjus, praktikus bendrai diskutuoti ir pasidalinti idėjomis apie įvairių dalyvių (privataus sektoriaus įmonių, valdžios ir savivaldos institucijų, nevyriausybių organizacijų) indėlį, vaidme-

nį, priimamus sprendimus kuriant stiprų konkurencingą regioną. Siekdami stiprinti tarpdisciplinškumą, mokslo ir praktikos sąveiką, sujungėme dviejų tarptautinių mokslinių konferencijų – E. Galvanausko vardo ir „Geras valdymas vietos savivaldoje“ bei Šiaulių verslo ir pasiekimų parodos „Šiauliai 19“ pajėgas.

Verslo, viešojo sektoriaus, politikos atstovai ir tyrėjai aptars regiono ekonominio potencialo augimo tendencijas, iššūkius ir numatys šio reiškinio teikiamas galimybes sėkmingam, stabiliam, tvariam, socialiai teisingam šalies, regionų ekonomikos augimui, įmonių konkurencingumui, veikiant globa-

lioje rinkoje. Speciali šių metų konferencijos plenarinės sesijos tema „Žiedinė ekonomika konkurencingiems regionams“. Kaip galima, pereinant prie žiedinės ekonomikos, didinti regionų patrauklumą investicijoms, didinti pridėtinę vertę ir darbo vietų kūrimą bei paskatinti inovacijas? Kaip ekonominės veiklos vykdytojams pasinaudoti antrinių žaliavų vidaus rinkos teikiama nauda?

Konferencijos temos:

- Ekonomikos pokyčių valdymas
- Darbo rinkos kaitos tendencijos
- Finansų rinkų ir institucijų valdymo sprendimai

- Viešosios politikos ir valdymo sprendimai
- Kūrybiškumas ir vertės inovacijos
- Konkurencingos marketingo strategijos
- Darbuotojų kompetencijų plėtotė gerovės visuomenės plėtrai
- Organizacijų valdymo modernizavimo sprendimai
- Darnaus vystymosi strategijos
- Regionų vadyba, strateginis planavimas ir plėtra
- Viešųjų paslaugų efektyvumo stiprinimas
- Tarpsektorinė partnerystė
- Subsidiarumas ir etika

Dalyvavimo formos: su pranešimu; su pranešimu ir publikacija; tik klausytojas. Konferencijos kalbos – anglų ir lietuvių. ■

Mokslinės konferencijos, skirtos Pasaulinei misijų dienai, atgarsiai

Virginija Pakalniškienė

Šių metų spalio 23-iąją Adomynė – Lietuvos mažoji kultūros sostinė – 2019, kartu su partneriais – Kupiškio etnografijos muziejumi ir Kupiškio kultūros centru – pakvietė visus į rimtą mokslinį istorijos renginį. Minint Pasaulinę misijų dieną, čia surengta konferencija „Adomynės apylinkių bažnyčios: istorija ir dabartis“.

Konferencijos pradžia – šventovėje

Renginys prasidėjo pilnutėlėje Adomynės Švč. Mergelės Marijos Vardo bažnyčioje. Čia visą spalio mėnesį eksponuojama Kupiškio rajono tautodailininkų tapybos darbų paroda „Kupiškio rajono bažnyčios“ iš Kupiškio etnografijos muziejaus fondų. Adomynės dvare galima apžiūrėti dar vieną tautodailininkų parodą – „Kupiškio rajono dvarai“, susipažinti su žymiausių kupiškėnų dešimtuku, pasigrožėti respublikinio karytojų plenero „Vaižganto gyvenimo keliu“ dalyvių darbais.

Šv. Mišias aukojo neseniai paskirtas naujasis parapijos administratorius kunigas Virginijus Taučkėla, Panevėžio Kristaus Karaliaus katedros parapijos vikaras kunigas Rimantas Kaunietis (Adomynėje sielovadinę tarnystę atlikęs 2000–2008 m.) ir Kamajų šv. Kazimiero, Duokiškio šv. Onos ir Salų šv.

Konferencijos dalyviai

Kryžiaus parapijų klebonas administratorius kunigas, teologijos licenzijatas Andrius Šukys. Po jausmingos šventovės, 2021 m. švęsiančios 100-ąsias pastatymo metines, skliautais jautriai liejosi vargonininkės Ingos Baniulienės ir vietinių choristų balsai.

Šv. Mišių pradžioje įžangos žodį tarė kunigas Virginijus Taučkėla. Jis akcentavo

kiekvieno žmogaus svarbą šiame pasaulyje ir pagrindinę misiją išlikti doru žmogumi ir tarnauti šeimoje, tarnauti bendruomenėje, tarnauti vardan santarvės, gerumo. Parapijos dvasininkas kvietė melstis už Adomynės parapijoje tarnavusius kunigus – gyvuosius

Baltijos kelias buvo tautos valios išreiškimas

Zigmantas Vaišvila

Pabaiga. Pradžia – Nr. 17 (638)

Rugpjūčio 10 d. Kalnų parke Vilniuje įvyko „Jedinstvo-Vienybės-Jednošč“ mitingas-protestas prieš „tarybinės armijos diskriminavimą“. Estijos Interfrontas paskelbė apie streikus Kohtla-Jarvėje ir Taline, siekiant paralyžuoti geležinkelio eismą. Po rugpjūčio 16 d. „Atgimimo bangoje“ paskelbto LPS kreipimosi į geležinkelio specialistus atsiliepė labai daug žmonių, norėjusių pakeisti streikuojančius Estijoje. Tačiau to neprireikė, nes streikai buvo nutraukti po

TSRS AT Prezidiumo įsako, kuriuo Estijos TSR AT buvo įpareigota pakeisti rinkimų ir vietines tarybas įstatymą. Rugsėjo 4 d. ir Lietuvoje buvo planuojami streikai sąjunginio pavaldumo įmonėse, prasidėjo agitacija už „nacionalinių rajonų“ įsteigimą Šalčininkų, Vilniaus ir kai kuriose Trakų, Švenčionių bei Širvintų rajonų apylinkėse.

Po slapto TSKP CK Politinio biuro nutarimo rugpjūčio 15 d. „Pravda“ išspausdino didžiulį grasinantį redakcijos straipsnį „Sustabdyti negatyvius procesus, apginti pertvarką“. Rugpjūčio 19 d. įvykusiame LPS Seimo tarybos ir LKP CK biuro susitikime A. Brazauskas labai liūdnam pasakojo apie šį TSKP CK Politinio biuro posėdį. Vėliau sužinojome, kad slaptame nutarime tvirtinama, kad neformalus judėjimai trukdo pertvarkai, kad padėtis Baltijos respublikose vis sunkiau valdoma.

Tačiau, iš kitos pusės, būtent A. Jakovlevo vadovaujama komisija dėl Vokietijos ir TSRS slaptųjų susitarimų jau buvo parengusi išvadas, kad slaptieji sutarties protokolai egzistavo, ir pasiūlė TSRS liaudies deputa-

tų suvažiavimui juos pasmerkti. „Pravda“ išspausdino atsargų A. Jakovlevo interviu.

Apie artėjantį Baltijos kelią skelbė tik „Atgimimo banga“. Oficialioji Lietuvos spauda tylėjo, nors trumpai apie jį parašė Sąjūdžio savaitraštis „Atgimimas“. Didėjant Sąjūdžio ir žmonių spaudimui, valdžia leido įmonėms suteikti transportą žmonėms vežti į kelią, o autoinspekcijai – reguliuoti eismą.

Per paskutinį prieš akciją politinių partijų ir organizacijų konsultacinį susirinkimą vargais negalais pavyko įtikinti Nepriklausomybės sąjungą atsisakyti tuo pat metu jų organizuojamo mitingo Vilniuje. Lietuvos laisvės lyga ir „Jaunoji Lietuva“ buvo prieš Baltijos kelio rengimą.

Tačiau negalima sakyti, kad ir LKP su Tarybų Lietuvos valdžia nieko nedarė. 1989 m. liepos 30 – rugpjūčio 6 d. Švedijoje, Gotalando saloje, vyko 36-oji Europos lietuvių studijų savaitė, kurioje LKP CK Ideologinio skyriaus vedėjas J. V. Paleckis kartu su VLIK pirmininku Kaziu Bobeliu, valdybos vicepirmininke I. Lukoševičiene, Lietuvos laisvės lygos atstovu Antanu Terlecku, LPS atstovais

Č. Kudaba, K. Motieka ir V. Landsbergiu pasirašė po tokiu teiginiu: „Visų pasaulio lietuvių gyvybinis tikslas – nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas.“

1989 m. rugpjūčio 22 d. buvo paskelbtos Lietuvos TSR AT komisijos 1939 m. Vokietijos ir TSRS sutartims ir jų pasekmėms tirti išvados, kuriose pasakyta, kad 1939–1941 m. Vokietijos ir TSRS neteisėtų susitarimų realizavimas yra tarptautinis nusikaltimas, kurio pasekmių likvidavimas nėra tik TSRS vidaus, bet ir Europos bei viso pasaulio valstybių bendrijos reikalas, kuris turi būti išspręstas pirmiausia atsakingų už jį valstybių ar jų teisių perėmėjų iniciatyva visuotinai pripažintų tarptautinės teisės principų ir normų pagrindu. Ta proga tą pačią dieną Lietuvos TSR užsienio reikalų ministerijoje įvyko spaudos konferencija užsienio žurnalistams. Į Anglijos, JAV, Olandijos, Švedijos, Vengrijos, VFR masinių informacijos priemonių atstovų klausimus atsakinėjo Lietuvos TSR AT komisijos 1939 m. Vokietijos ir TSRS

■ Nukelta | 7 p.

Mokslinės konferencijos, skirtos Pasaulinei misijų dienai, atgarsiai

■ Atkelta iš 5 p.

ir mirusiųjų. Maldoje prisimintas ir savo garbingą 95-erių metų jubiliejų švenčiantis Utenos Dievo Apvaizdos parapijos rezidentas garbės kanaaninkas Povilas Svirskis, Adomynės žmonėms tarnavęs 1991–1997 m. Melstasi ir už kitus tarnystę parapijoje baigusius kunigus: kun. Vladą Rabašauską (1997–2000 m.), kun. Joną Tamošiūną (1997–1998 m.), kun. Vyda Juškėną (1998–2000 m.), kun. Saulių Kumelį (2008–2019 m.). Labai jaudinantis ir nuoširdus buvo kun. R. Kauniečio pamokslas, neišvengiamai perpintas nutolstančiais, bet nepamirštais tarnystės Adomynėje prisiminimais.

Tęsinys – dvare

Konferencija vyko Adomynės dvaro salėje. Po konferencijos svečių – Lietuvos Respublikos Seimo nario Jono Jaručio, Kupiškio rajono savivaldybės Kultūros, švietimo ir sporto skyriaus specialistės Irenos Mockuvienės ir Šimonių seniūno Gintauto

Pranešėjas kun. A. Šukys

Konferencijos organizatoriai ir pranešėjai. Priekyje – dvaro Ponia ir Ponas

Černiaus – sveikinimų buvo išklausti labai įdomūs pranešimai. Kupiškio etnografijos muziejaus specialistės Aušros Jonušytės parengtą pranešimą „Užsitęsusi Adomynės bažnyčios istorija“ perskaitė adomynietė Danguolė Mašauskienė, papildydama savo įžvalgomis apie tai, kuo šiandien svarbi adomyniečiams bažnyčia, kaip jie ja rūpinasi ir gražina. Anykščių muziejininkas Raimondas Guobis pristatė išsamų darbą „Svėdasų bažnyčios misija miestelio ir kaimyninių kaimų istorijai“. Jis išsamiai papasakojo apie Svėdasų parapijai nusipelnčius kunigus ir parapijiečius O jų Svėdasai turi tikrai labai daug! Adomynės dvaro kieme 2019 m. atsirado ko gero pirmasis Lietuvoje paminklas, kurį sukūrė tautodailininkas Gintaras Varnas, įamžinęs kunigo, Svėdasų komendoriaus Liudviko Jucevičiaus ir Adomynės dvarininkaitės Malvinos Žurauskytės draugystę. Šimonietė mokytoja Renata Misiūnienė supažindino su Šimonių Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia ir parapija. Ji kartu su Šimonių seniūnu G. Černiumi šiais metais išleido knygą „Po Šimonių dangumi: Šimonių bažnyčios istorija“. Visų trijų Šimonių bažnyčių ir visos parapijos praeitis bei

dabartis jos išgyventa, išjausta, todėl negalėjome atsiklausyti su tokiu pasididžiavimu apie savo sielos ramybės šventovę kalbančio žmogaus. Labai žaismingą, sudominantį ir apmąstymus skatinantį pranešimą „Salų šv. Kryžiaus parapijos sąsajos su Adomynė“ konferencijai atvežė kunigas A. Šukys. Lygindamas abiejų parapijų skaičius, faktus ir datas, jis taip įtraukė klausytojus, kad abejingų neliko nė vieno. Su kaimyninės Juodpėnų koplyčios istorija supažindino Juodpėnų kaimo bibliotekininkė Rita Liogienė, akcentavusi koplyčios svarbą mažo Lietuvos kaimo gyvenime.

Kiekviename pranešime konferencijos dalyviai išgirdo kažką seną, girdėtą, kažką jau primirštą ir daugybę naujų dalykų apie tai, kas svarbu, artima, sava. Visi susirinkę jautėsi ramiai ir jaukiai. Gal todėl, kad mintimis savo maldoje su jais buvo konferencijos globėjas Panevėžio vyskupas Linas Vodopjanovas OFM – kuo didžiausia jam padėka. Kiekvienas turime savo misiją ir nereikia jos ieškoti kažkur tolybėse, o, liudijant Kristų, didesnės bendrystės ir teisingumo reikia siekti čia, kur gyvename, kad gražiai gyvendami galėtume ramiai žvelgti į ateitį amžinybėje.

Konferencijos pabaigoje jos organizatoriai ir vedėjai Adomynės dvaro Ponia ir Ponia, kurių vaidmenis atliko Gaudentas Kuncė ir Virginija Pakalniškienė, pranešėjams įteikė padėkas ir pakvietė visus pasivašinti dvaro vaišėmis: ant stalų jau garavo dvariškių viršalų ir sertifikuotas Lietuvos kulinarinio paveldo produktas – Adomynės „Pagrabinės bandelės“. Šventėje dalyvavo gausus būrys sališkių, žmonės iš Nemunėlio Radviliškio, Svėdasų, kaimyninių Juodpėnų, Šimonių, viešnios iš Biržų, Utenos, Rokiškio ir kt.

Taigi praėjo renginys, kokio Adomynėje dar niekada nebuvo. Labai dvasingas, jautrus ir sulaukęs didelio klausytojų dėmesio. Ačiū visiems dalyvavusiems, tikimės, kad nenuvylėme lūkesčių. Mes norėjome parodyti, kad Mažosios kultūros sostinės titulas įpareigoja savo žmonėms nešti pačią įvairiausią žinią.

Kultūros sostinės vardas skatina ir įpareigoja

Po to, kai Trys Karaliai paskelbė mus sostine, uždainavo Nidija Sankauskienė bei Sandra Guginienė, vyko ir žaismingas tarptautinis folkloro festivalis, jautri poezijos pavasarėlio skaitymų šventė, trankus grupės „Nešpėni bernai“ koncertas. Maksimas Bendelstosnas ir Violeta Cvirkaitė linksmo kraštiečių suėjimo šventėje. Pas mus užsuko griausmingas „Mototourism Rally“ su roko grupe „Jett star“. Praėjo įsimintinas Vytauto V. Landsbergio dainų vakaras, svajinga romansų popietė, nuostabus Virginijos Kochanskytės, Giedrės Zeicaitės ir Editos Zizaitės koncertas, skirtas Juozo Naujalio ir Juozo Tumo-Vaižganto metams – literatūrinė ir muzikinė kompozicija „Grožybė Lietuvos“. Įspūdingas buvo Vaclavo Augustino vadovaujamo choro „Jauna muzika“ koncertas „Tau visos sutemos šviesios“ bei Dainiaus Puišio, Gražinos Urbonaitės, Jurgitos Kazakevičiūtės sakralinės muzikos valanda „Giesmė ir žodis Tavo garbei“.

■ Nukelta | 7 p.

Baltijos kelias buvo tautos valios išreiškimas

■ Atkelta iš 6 p.

sutartims ir jų pasekmėms tirti pirmininkas Lietuvos mokslų akademijos prezidentas Juras Požela, LKP CK skyrių vedėjai J. V. Paleckis ir K. Glaveckas, užsienio reikalų ministro pavaduotojas R. Mališauskas. Užsienio žurnalistams buvo pasakyta, kad paskelbtos komisijos išvados dėl 1939 m. sutarčių nėra grįžimas į 1940-uosius, o nepriklausomą Lietuvą reikia kurti, atsižvelgiant į 1990 metus.

1989 m. rugpjūčio 23 d. rytą posėdžiavo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimas. Jau buvo suskaičiuota, kad surinkta beveik 1,5 mln. žmonių parašų dėl okupacinės armijos išvedimo. Sąjūdžio Seimas priėmė pareiškimą, kuriame buvo patvirtinta: Vokietijos ir TSRS sutartis su slaptaisiais protokolais tikrai buvo; 1940 m. įvykdytas agresijos aktas prieš suverenią valstybę; 1940 m. rinkimai į Liaudies Seimą ir jo priimti nutarimai apie tarybų valdžios įvedimą bei prašymas priimti į TSRS neturėjo ir neturi juridinės galios; artėja ta diena, kai TSRS vyriausybė turės pripažinti okupacinį Lietuvos statusą ir jo panaikinimo būtinybę; okupacinės armijos buvimas Lietuvoje apriboja žmonių galimybę laisvai apsispręsti.

Sąjūdžio Seimo sesija vyko Mokslų akademijoje. Sąjūdžio būstinėje nuo ryto buvo aibė žmonių, be perstojo skambėjo telefonai, iš miestų ir rajonų plaukė naujienos. Apie vidurdienį sužinojus, kad pajudėjo visas Kaunas, įtampa pradėjo slūgti. Viskas vyko lyg ir savaime. Nuostabus jausmas jau atsirado ir tik stiprėjo! Keliuose didėjo spūstys. Apie 16 val. tapo aišku, kad ne visi automobiliai iki 19 val. spės pasiekti Vilniaus–Rygos plentą. Žmonėms patarėme 19 val. sustoti ir susikibti rankomis. Todėl Kauno–Jonavos–Ukmergės plente atsirado dar viena Baltijos kelio atšaka.

Taip buvo vainikuotas trijų Baltijos šalių judėjimų ir žmonių bendradarbiavimas.

Priminsiu labai svarbų dalyką. Žinią apie Baltijos kelią – nuostabų ir nepakartojamą, visą pasaulį nustebinusį ir akis atvėrusį įvykį – įmanoma buvo išpūdingai perteikti ir dėl to, kad tai pavyko įamžinti ir vaizdo kamera iš skridusių AN-2 lėktuvų. Šią mūsų Tautai Šventą Dieną įamžino žygdarbį atlikę lakūnai Vytautas Tamošiūnas, a. a. Kazimieras Šalčius ir Petras Bėta. Šį išpūdingą įvykį iš oro nufilmavo prie lėktuvo atvirų durų prižiūrintas operatorius ir režisierius dokumentininkas a. a. Robertas Verba. Šią žygdarbiu tapusią mintį sugalvojo ir įgyvendino LPS Kauno Tarybos narys režisierius Algimantas Norvilas, vėliau tapęs Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataru. Iš lėktuvo jis palaikė ir radijo ryšį su Lietuvos radiju, kuris milicijai padėjo koordinuoti automobilių srautą kelyje, nurodydavo, kur trūksta žmonių. Jiems talkino prieniškiai Povilas Kiserauskas, Irena ir Petras Bėtos (Petras Bėta – antrasis pilotas), iš lėktuvų mėtę gėles. Šiam įvykiui Lietuvoje buvo suvežta net 12 sunkvežimių gėlių. Pakaitomis šiais lėktuvais skrido ir BBC žurnalistai.

Pasklidus žiniai apie organizuojamą Baltijos kelią, TSRS gynybos ministerijos ir Lietuvos SDAALR įsakymais buvo uždrausta lėktuvams pakilti. Dėl neteisėtų skrydžių, dar ir pažeidžiant visus saugumo reikalavimus (skrendama buvo ir 5–10 metrų aukštyje) įstatymai numatė ne tik netekti leidimų skraidyti, bet ir iki 25 metų laisvės atėmimo bausmę. Iš daugelio norėjusių skristi liko tik ką tik įsikūrusio kooperatyvo „Avia pa-

slauga“ lakūnai Vytautas Tamošiūnas ir a. a. Kazimieras Šalčius, prie kurių prisijungė ir lakūnas Petras Bėta. Abiejų lėktuvų AN-2 uodegose lakūnai uždažė TSRS vėliavą ir skrido su nudažyta mūsų Trispalve. Tuometiniai įstatymai numatė atsakomybę ir už valstybinės vėliavos išniekinimą.

Po skrydžių skubėta šiuos įrodymus paslėpti. Todėl šių skrydžių organizavimą A. Norvilas ir lakūnai buvo sutarę laikyti paslapyje. Visas detales žinojo tik A. Norvilas ir V. Tamošiūnas. A. Norvilas ir K. Šalčius pirmuoju skrydžiu patikrino Baltijos kelio Lietuvoje visus 50 ruožų. Lėktuvai buvo laikomi Pociūnų aerodrome, tačiau pakilo iš Aleksoto karinio aerodromo Kaune. Pirmąsias gėles, kurias sunkvežimiu atvežė „Kauno šiltnamiai“, į lėktuvą pakrauti padėjo ir sovietinės armijos kariai.

Dėl didžiulio žmonių suneštų gėlių kiekio (12 sunkvežimių), abu lėktuvai bene 7 kartus leidosi, kad papildomai pakrautų gėles. Tai buvo daroma nuošaliame žemės ūkio paskirties aerodrome prie Ukmergės. Vienas sunkvežimis iš Kauno dėl didžiulio žmonių srauto kelyje, kaip ir dalis žmonių, vykusių Kauno–Ukmergės kryptimi, įstrigo ir neatvyko iki Baltijos kelio. Dalis žmonių 1989 m. rugpjūčio 23 d. 19 valandą sutiko Kauno–Ukmergės kelyje, kurio pakelėje buvo sudėtos šiuo sunkvežimiu vežtos gėles.

Lėktuvų bakai kuru buvo papildyti iš trijų benzovežių, stovėjusių su Kauno trečiosios autotransporto įmonės pamainos viršininku Algium Blaževičiumi iš anksto sutartose vietose.

Baltijos kelyje neįvyko nė vieno incidento ar autoįvykio! O juk mobiliųjų telefonų tada dar nebuvo.

Respublikos Prezidentą Gitaną Nausėdą pakviečiau deramai pagerbti šiuos Lietuvos žmones, įvykdžiusius tikrą žygdarbį vardan to Lietuvos, – apdovanoti juos Vyčio kryžiais. Taip pat ir tuos, kurie nesulaukė Baltijos kelio 30-mečio. Jų vardus turime žinoti. Tai: Algimantas Norvilas, Vytautas Tamošiūnas, a. a. Kazimieras Šalčius, a. a. Robertas Verba, Irena ir Petras Bėtos, Povilas Kiserauskas, Algis Blaževičius.

Jau 1989 m. rugpjūčio 26 d. TSKP CK paskelbė grasinantį pareiškimą „Dėl padėties tarybinio Pabaltijo respublikose“, išspausdintą kitos dienos „Pravdoje“. 1989 m. rugpjūčio 28 d. vykęs LKP CK plenumas apsvarstė šį dokumentą ir priėmė savo pareiškimą, kuriame buvo sakoma: „Istorinė Lietuvos perspektyva, ir apie tai jau esame sakę, – savarankiška, demokratinė, socialistinė valstybė. Bendra socializmo raidos tendencija šiandien – demokratijos, humanizmo, teisinių institutų kūrimo link.

Šiuo keliu eisime ir mes. Tokia LKP politika šiuo sudėtingu laikotarpiu iki šiol apsaugojo Lietuvą nuo gilių ekonominių ir nacionalinių sukrėtimų, padėjo išsaugoti santarvę tarp Lietuvoje gyvenančių tautų ir socialinių sluoksnių. Mūsų įsitikinimu, nepaisant įvairių reiškiamų nuomonių, Lietuvos komunistų partija ir ją palaikantys pažangūs visuomeniniai judėjimai šiandien yra ta reali vienintelė politinė jėga, kuri gali toliau vesti Lietuvą pertvarkos keliu.“

Tai buvo Tarybų Lietuvos oficialus atsakymas Maskvai. Tačiau net komunistų partijos miestų ir rajonų komitetai į TSKP pareiškimą atsakė gana aštriai ir be jokios diplomatijos. Dar tvirtesnę nuomonę pareiškė Lietuvos žmonės peticijose, išsiųstose M. Gorbačioviui, „Pravdos“ laikraščiu, centrinei televizijai. Lietuvos žmonės smerkė TSKP CK politiką, lietuvių, latvių ir estų tautų nepagrįstus užgauliojimus.

Padėtis buvo labai sudėtinga. LPS Seimo taryba sureagavo per vieną dieną surinktais TSRS liaudies deputatų parašais – kreipimusi į būsimą II TSRS liaudies deputatų suvažiavimą dėl antikonstitucinės centro veiklos. Latvijos TSRS liaudies deputatai kreipėsi į Latvijos tautą, pasmerkę TSKP CK pareiškimą. Latviai pareiškimą baigė žodžiais: „Dieve, saugok Latviją!“

Rugpjūčio 28 d. įvyko net penki LPS

Seimo tarybos susitikimai su LKP CK sekretoriais. A. Brazauskas perpasakojo TSKP CK Generalinio sekretoriaus M. Gorbačiovo žodžius jam, kad Maskva daugiau nebeleis antikonstitucinių veiksmų, kad iš federacijos niekada neišeis nė viena respublika, kad Sąjūdis peržengė visas ribas, kad M. Gorbačiovas „pereina į kitą pusę“, kad pasaulis yra už politinių jėgų pusiausvyrą, kad įvykiai Pabaltyje stumia mus į prarają. Dėkui V. Čepaičiui už šių paaiškinimų fiksavimą.

A. Brazauskas pasiūlė Sąjūdžiui prisijungti prie tą pačią dieną skubiai sušaukto LKP CK XX plenumo pareiškimo, kuriame buvo smerkiamos „ekstremistų akcijos prieš Tarybinę Armiją, tarybinę atributiką, paminklus memorialines vietas, atskirus žmones“. Tačiau Sąjūdis neišdavė Baltijos kelio ir neprisijungė prie šio LKP pareiškimo.

Lietuvos valdžia atšaukė Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos sesiją, kurioje, be kitų įstatymų, turėjo būti svarstomas ir Pilietybės įstatymas. Spaudžiant Sąjūdžiui, buvo paskelbta, kad ši sesija įvyks, tačiau tik rugsėjo 22 d. Rugpjūčio 30 d. Sąjūdžiui dar pavyko „Atgimimo bangos“ laidoje visa tai paaiškinti Lietuvos žmonėms. Plūdo informacija apie „Jedinstvo-Vienybės-Jednošč“ organizuojamus streikus. Apie tai Sąjūdžiui pranešinėjo ir rusų tautybės žmonės. Estijoje ELF ir EKP veikė drauge. EKP CK biuras kreipėsi į Estijos žmones ir nesutiko su TSKP CK kaltinimais.

Grėsmės akivaizdoje į Baltijos tarybą rugpjūčio 31 d. Rygoje suvažiavo ne tik Baltijos tarybos nariai, bet ir mes, dauguma TSRS liaudies deputatų. Baltijos taryba priėmė kreipimąsi į Tarybų Sąjungos tautas, kuriame buvo pasakyta esmė: „Mes žengiamo keliu, kurio neišvengs nė viena dvasiškai gyva tauta.“ Pareiškimas buvo baigtas garsiuoju šūkiu: „Už jūsų ir mūsų laisvę!“ Baltijos taryba išsiuntė ir laišką JTO (taip tada vadinome Suvienytųjų Tautų Organizaciją) generaliniam sekretoriui Peresui de Kueljarui, prašydama padėti genocido, kuriuo grasino TSRS lyderiai, akivaizdoje išsiųsti į Estiją, Latviją ir Lietuvą tarptautinę komisiją ir SNO asamblėjoje svarstyti Estijos, Latvijos

■ Nukelta į 8 p.

Mokslinės konferencijos, skirtos Pasaulinei misijų dienai, atgarsiai

■ Atkelta iš 6 p.

Adomynės bažnyčioje atgaivinti pakermošiai ir senasis Obuolių balius po titulinį atlaidų. Dvaro parkas pasipuošė medžio drožėjų ir kalvystės plenerės „Liaudies meno praeities ir šiandienos kūrybos atspindžiai Adomynės dvaro kraštovaizdyje“ dalyvavusių tautodailininkų darbais. Pašventintas stogastulpis P. Buzo ir J. Dagio atminimui bei paminklinis akmuo, įamžinantis 2019-uosius – kultūros sostinės metus Adomynėje.

Šį kartą pažvelgėme giliau ir ieškojome didžiosios Prasmės. Ar tai įmanoma misija? Viliamės, kad bent jau prisilietėme... Dėkojame regioniniams leidiniams ir bendruomenės partneriams už skelbimus apie renginius, straipsnius, naujienas iš mažosios kultūros sostinės Adomynės. Visus kviečiame į svečius, nes Adomynė yra graži ir jauki visais metų laikais: kai pasipuošia šviežia žaluma pavasarį, įvairiaspalviais gėlių darželiais –

vasarą, klevų auksu – rudenį ar apsidengia baltu apsiaustu žiemą. Būtinai turite pamatyti medinės architektūros paminklą senąjį pono Adomo dvarą su išlikusiais puošybos elementais, autentiškais koklinėmis krosnimis, ažuolo parketu ir sienine tapyba. Čia galite susipažinti su jo gyventojų istorijomis, pamatyti autentiškoje aplinkoje įrengtą ne-tradicinį Adomynės dvaro ir apylinkių senųjų daiktų muziejų ir jame rengiamas parodas. Jeigu norite pasivaikščioti Adomynės dvariškių vaisėmis, turite susitarti su ponais dėl vizito ir užsisakyti edukacinės programos „Smaugu širdžiai, gardu pilvui“ arba „Adomynės dvaro lobiai“. Pavaikščiojus po parką, pasigrožėjus dvaru, Adomynėje būtina aplankyti ir parapijiečių labai mylimą jaukią medinę bažnyčią, papuoštą dailėtyrininko Igno Šlapelio tapytais paveikslais. Sekite Adomynės renginių kalendorių ir prisijunkite – visi renginiai čia išsiskiria jaukia nuotaika. *Autorė yra Adomynės kaimo bendruomenės pirmininkė* ■

Mano senelio auksas

Albina Konstancija Lapienė

Pabaiga. Pradžia – Nr. 18 (639)

S tebėjosi kaimo žmonės Vinco turtais, bet tikros tiesos niekas nežinojo. Šnekos apie Vinco bagotystę pasiekė ir kitas parapijas. Jas išgirdo ir tolimas Vinco prietelius Petras. Bėdų prispaustas, kartą jis sugalvojo važiuoti pas Vincą pinigų pasiskolinti. Kuiną pasikinkęs, nuvažiavo...

...Nustemba Vincas, tokio tolumo prieteliaus sulaukęs, ir mįslija, koku reikalu šis atkako. O svečias vis neranda žodžių, kaip tų pinigų paprašyti. Pradėjo apie savo bėdas pasakoti, kad skolose prapuolęs dėl blogų metų. Jau ir antstoliai grasina ūkį išvaržyti. Taigi, pagaliau aiškiai išsako, kad jam pomačiaus labai reikėtų. Prašo Vinco pinigų paskolinti, prisiekia sutartu laiku grąžinti su procentais. Vincas tyli ir mįslija, kaip to nelaukto svečio atsikračius ir savo skarbą apsaugojus...

Rodyklė į Prezidento Kazio Griniaus tėviškę

Trumpa tą kartą buvo vyrų šneka. Vincas pinigų nedavė. Išvažiavo Petras be auksinukų, nors tokias viltis turėjo!

...Vincas, vos ne kasdien į peludę nuėjęs, vis išsitraukia puodynę, paspokso į skarbą ir vėl paslepia. Tik kuo toliau, tuo labiau neramos mintys jo nebepaleidžia. Gal vis tik reikėtų visą skarbą į Marijampolės banką nuvežti? Žmonės jau vis garsiau apie besiantinančią vainą pradėjo šnekėti. Banke pinigai būtų apsaugoti.

Kaip nutarė, taip ir padarė: vieną rytą skarbą nuvežė į banką ir ten paliko. Liūdnas parvažiavo namo: negera nuojauta slėgė širdį. Kaltės jausmas, kad su niekuo nepasitaręs tai padarė, nedavė jam ramybės. Jis pats save spakajino, kad viskas bus gerai, bet nerimas tik augo.

Nužydėjo vasara, praėjo ir šienapjūtė, su šviežia duona atskubėjo rugiapjūtė. Greitai bėga gospadorių dienos. Petrą dar labiau vargai spaudžia, jis ir vėl pas Vincą atvažiuoja pinigų skolintis. Tik Vincas neapsidžiaugia, tolimą prietelių dar kartą pamatęs. Pasisveikinę vyrai sueina į stubą. Petras vėl prašo pinigų paskolinti. Vincas greitai iš užstalės pakyla ir išeina. Petras apsidžiaugia, kad jam jau pinigų atnešti išėjo. Vincas seklyčioje atidaro skrynutę su svarbiais popieriais, suranda banko knygelę

ir atneša Petrai, bet jis ne to tikėjosi.

– Pasižiūrėk, aš visą savo skarbą į banką padėjau, todėl negaliu tau iš jo paskolinti.

Petras paima į rankas banko popierius, varto, skaito, bet nieko nesako. Vincas nesitikėjo, kad Petras druską įkerta, ir toliau meluoja apie tik vakar į banką padėtus pinigus. Čia Petras nebeištvėria ir rėžia:

– Čia parašyta, kad pinigus į banką tu padėjai dar pavasarį. Kai praeitą kartą buvau atvažiavęs, tu juos dar namuose turėjai, tik man skolinti nenorėjai. Žiūrėk, čia metai, mėnuo ir diena parašyta.

Nesmagiai pasijuto Vincas, dėl savo melavimo prieteliaus akyse garbę praradęs. O Petras, prie stalo nebesėdęs ir net neatsisveikinęs, namo išvažiavo...

Ėjo 1915-ieji. Lietuva buvo okupuota. Labiausiai kentėjo ūkininkai. Javai, gyvuliai, paukščiai... Viską, kas buvo sukurta sunkiu darbu, žmonės prarado. Vinco šeima buvo didelė – trylika vaikų. Nuo skurdo kurį laiką gelbėjo paskutiniai auksinukai, kurie buvo namuose akuratai paslėpti ir saugomi, bet teko ir juos už būtinas prekes žydams atiduoti.

Pagaliau 1918 m. vasario 16-oji. Lietuvos Taryba pasirašė Nepriklausomybės Aktą, o Vokietijos kaizeris Vilhelmas jį pripažino. Tačiau 1919-aisiais prasidėjo pirmasis naujokų šaukimas į Nepriklausomos Lietuvos

kariuomenę. Neramūs laikai vertė rūpintis tautos saugumu. Bolševikų jėgos nebuvo galima sulaukyti. Vinco susiedai, susitikę tarpusavyje, tik apie besiantinančią vainą ir tekalbėjo. Nespėjo vokiečiai pasitraukti, o čia jau maskoliai užpuolė...

Ar dirvą arė, ar mišką kirto, dieną ir naktį Vincas vis apie savo skarbą, padėtą į banką, galvojo. Save spakajino, kad saugiai padėta, bet mintys vis širdį gaudino. Nerado atsakymų į klausimus: Kas tą puodynę po bijūno krūmu užkasė? Kam iš tikrųjų priklauso tas turtas? Gal kruvinos rankos šį lobį glostė? Gal auksas – prakeiktas? Kiekviena diena vis neramesnė, liūdnėsnė, kol paguodos visai nebeliko... O jeigu visas skarbas prapuls? Kaip susigrąžinti pinigus? Valdžia – vis kita...

Vieną dieną, valsčiuje būdamas, Vincas išgirdo žydus šnekant, kad ruošiamasi iš bankų išvežti pinigus. Gal į Rusiją, o gal į kitus kraštus. Klausėsi pokalbio, kvapą sulaukęs. O vienas žydas pasakė, kad tokią ir tokią dieną bankas veš pinigus iš Marijampolės į Kauną. Vincas nemiegojo visą naktį. Rūpėjo, kad suspėtų į kelią, kad kariatos, kuri veš pinigus, nepraspokotų. Ankstyvą rytą, apsiavęs čeverykus, susiradęs banko popierius, šeimynai žodžio netaręs, Vincas išėjo į kelią. Neskubūs buvo žingsniai, darbų

Medžiai prie kelio, menančio aprašytą laikmetį

ir rūpesčių nuvarginti, o dar širdį krūtinėje maudė, oro trūko, neramos mintys viena kitą vijo. Auksas, auksas, auksas... Nežinojo valandos, kada važiuos karieta, laukė ilgai ir nekantriai. Nedžiugino jo saulėta diena, viskas buvo nemielia, graudu. Pradėjo kalbėti poterių, pagalbos prašė visų šventųjų, tačiau mintys vėl sugrįždavo prie aukso.

Ilgai laukęs, viltį praradęs, kariatos nesulaukęs, pradėjo eiti namų link. Dar kartą atsisuko pasižiūrėti į kelią ir pamatė... atvažiuojančią karietą! Akys džiaugsmu nušvito. Sulaukė! Puikūs arkliai karietą traukia, šalia sargyba ginkluota joja. Vincas greitai pasirošia banko popierius. Atsistoja ant kelio prieš žirgus ir visą palydą. Išskeltose rankose laiko banko popierius ir drebančiu balsu šaukia:

– Sustokite! Atiduokite mano auksą. Mano auksą vežate, aš turiu dokumentus!

Sustoja arkliai, vežėjo sustabdyti. Sustojo ir palyda, saugojusi karietą. Prieina du žandarai prie Vinco. Į jo popierius net nepaspoksoję, šiurkščiai paima jį už pažastų ir pakėlę numeta toliau nuo kelio. Žandarai labai supykę, kad kažkoks senis važiuoti kliudo. Svetima kalba burbuliuodami, nuvažiuoja...

Vincas guli pakelyje... Ant veido – kelio dulkės, per suvargiusius skruostus ritasi grau-

džios ašaros. Didžiulis sielvartas gelia krūtinę, abi rankos spaudžia banko dokumentus, kurie jau nebeturi jokios vertės.

Tik po geros valandėlės Vincas iš paskutinių jėgų pakyla ir mato, kad saulė – jau prie laidos. Reikia namo eiti namo, kur visą dieną jo šeima laukia. Bet širdį verianti rauda nuskrieja per laukus:

– O Dieve, mano prarastas auksas! Va, kaip gyvenime nutinka: slėga – slėgą, slėga – slėgą, o kylys visus...

* * *

Autorė – Suvalkijos krašto dukra (gimusi Marijampolės rajono Surgučių kaime), baigusi žemės ūkio technikumą ir Lietuvos žemės ūkio akademiją. Kurį laiką dirbo Lietuvos žemdirbystės institute. Šiuo metu gyvena Kaune. Ji sako: „Esu dėkinga savo Mamai, kurios pasakojimuose jaučiau savos giminės šaknis, todėl privalau apie tai rašyti.“ Autorės pateiktoje istorijoje remiamasi tikrais XIX a. pabaigos – XX a. pradžios įvykiais. Neišgalvotas ir pagrindinis personažas.

Šioje vietovėje 1866 m. gruodžio 17 d. gimė iškilus tautietis – būsimasis Lietuvos Respublikos Prezidentas Kazys Grinius. Pagrindinio šios istorijos veikėjo ir Prezidento Kazio Griniaus tėvų Vinco ir Onos Grinių sodybų būta gretimais. Taigi, tikėtina, kad iki šiol čia ošiantys ąžuolai yra girdėję autorės aprašyto personažo ir būsimąjo Prezidento Kazio Griniaus vaikystės krykštavimus. Tebėra ir šulinys, kurio vanduo – jungiamoji gija tarp praeities, dabarties ir ateities. Prie kelio tebestovi ir troba, nors ir gerokai nukentėjusi nuo sudėtingo laikmečio.

Netoliese, prie to paties kelio prisišliejusi, ąžuolų galiūnų apsupta tebestovi ir Onos Griniūtės-Bacevičienės (Lietuvos Prezidento sesers) sodyba, kurioje nuo 1942 m. rudens iki 1944 m. vasaros gyveno ir Prezidentas. Šioje sodyboje kiekvieną vasarą susiburia pasibūti, pasidžiaugti, palinkėti vieni kitiems stiprybės ir pilnatvės Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazijos XXV laidos (1973 m.) abiturientai. Mus čia visada svetingai sutinka dabartinis sodybos šeimininkas Stasys Šimanauskas – Kau- no Kazio Griniaus progimnazijos direktorius. Visi kartu iš praeities semiamės stiprybės... (Šią įžangą kartu su autorės rašiniu „Mokslo Lietuvai“ atsiuntė VDU Švietimo akademijos profesorė dr. Vilija Balniūtė-Grincevičienė)

Baltijos kelias buvo tautos valios išreiškimas

■ Atkelta iš 7 p.

ir Lietuvos tautų išlikimo klausimą.

Rugsėjo 8–9 d. Panevėžyje įvykusiame Baltijos tarybos posėdyje dėl ekonominės Baltijos kraštų integracijos dalyvavo ir trijų respublikų tuomečių vyriausybių atstovai. Ši Baltijos taryba priėmė ir kreipimąsi į M. Gorbačiovą dėl Baltijos respublikų jaunuolių karinės prievolės atlikimo tik Pabaltijyje, pareiškimą dėl Estijos, Latvijos ir Lietuvos teritorinio vientisumo ir sveikinimą Ukrainos liaudies fronto „Ruch“ suvažiavimui.

Ne kartą siaurame žmonių rate svarstėme, ką reikėtų daryti, jei Sąjūdžio vadovybė

būtų suimta, o Lietuvoje įvesta karinė padėtis. Po grasinančio TSKP CK pareiškimo tokios grėsmės tapo tikromis. Todėl Sąjūdžio vadovybė pasirašė be datos (neaišku buvo, kada tai gali nutikti) „Kreipimąsi į Lietuvos visuomenę“.

Išpūdingas ir nepakartojamas Baltijos kelias pralaužė ledus ir atvėrė pasauliui akis. Nematyti to, kas vyko trijose Baltijos šalyse, jau buvo neįmanoma. Minėdami Baltijos kelio 30-metį, prisiminkime tai. Baltijos kelias – tai mūsų kelias, taikus mažų Baltijos tautų išlikimo kelias. *Autorius yra Kovo 11-osios Akto signataras, vienas iš Baltijos kelio organizatorių*

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 19-1 (640)

Specialus priedas, skirtas XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumui

SVEIKINAME XVI PASAULIO LIETUVIŲ MOKSLO IR KŪRYBOS SIMPOZIUMO DALYVIUS

Lietuvos Respublikos Seimui 2019-uosius paskelbus Pasaulio lietuvių metais, Vytauto Didžiojo universitetas kartu su Pasaulio lietuvių bendruomene, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Lietuvių fondu lapkričio 14–16 d. kviečia į XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą Kaune, Vytauto Didžiojo universitete.

Šių metų renginys yra jubiliejinis. Jis tęsia prieš 50 metų (1969 m. Čikagoje, JAV) pradėtą tradiciją. Simpoziumo organizatoriai kviečia dalyvauti, „telkiant bendrąją išmintį Lietuvai ir lietuviams. Subūrę Lietuvos ir pasaulio lietuvių akademinę ir kūrybinę bendruomenę, siekiame prisidėti prie produktyvios ir pozityvios veiklos Lietuvai“.

Simpoziumų idėja

Aptardama simpoziumų tradicijos formavimosi pradžią, Eglė Lukšaitė straipsnyje „Mokslo ir kūrybos simpoziumai: inicia-

Pirmojo simpoziumo organizatoriai: Arvydas Kliorė, Bronius Nainys ir Algirdas Avižienis

pasaulio lietuvių ir išsilaisvinusios Lietuvos.

Nuo 1973 iki 1989 m. išeivijoje įvyko šeši mokslo ir kūrybos simpoziumai: II – 1973 m., III – 1977 m., IV – 1981 m., V – 1985 m., VI – 1989 m.

VIII – 1993 m. Čikagoje, IX – 1995 m. Lietuvoje, X – 1997 m. Čikagoje, XI – 2000 m. Lietuvoje, XII – 2003 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose (Lemonte, Pasaulio lietuvių centre), XIII – 2005 m. Lietuvoje (Vilniuje), XIV – 2008 m. Čikagoje, XV – 2011 m. Lietuvoje (Vilniuje ir Kaune).

Po aštuonerių metų

Susirinkus po aštuonerius metus trukusios pertraukos, kurią lėmė kelių Lietuvos institucijų abejingumas lietuvių išeivijos išpuoselėjami idėjai, šiemet simpoziume tikimasi aptarti Lietuvai aktualiausias tautos ir valstybės išlikimo klausimus, pasitelkiant mokslo ir kitų kūrybos sričių atstovų išmintį, profesines žinias ir patirtį. Simpoziumas taip pat kviečia atsigręžti į kitas kūrybos sferas (dailę, literatūrą, muziką ir kt.), kaip

į itin vertingas žmonijos kultūros pažinimo sritis. Organizatoriai tikisi ne tik pasiūlyti naujų idėjų įvairiose valstybėse veikiančioms lietuvių bendruomenėms, bet ir pateikti rekomendacijas Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir Seimui. Tikimasi, kad simpoziumas paskatins Lietuvos ir išeivijos bendruomenes dar aktyviau dirbti kartu ir tokių ilgų pertraukų daugiau nebesitaikys.

XVI simpoziumo turinys

Organizatorių parengtame pranešime rašoma, kad „šiemet simpoziume dalyvaus įvairiose srityse aktyviai dirbančių pasaulio lietuvių. Tarp jų – Elona Vaišnienė, kurią JAV prezidentas Jimmy'is Carteris paskyrė komisare tarptautinei prekybai, diplomatijai ir nacionaliniam saugumui. Ji taip pat rengė demonstracijas, Baltijos šalims siekiant atkurti nepriklausomybę“. Tarp simpoziumo dalyvių minimas Londone gyvenantis smuikininkas Rimantas Vingras, rašytoja, knygos „Sibiro tremtis“ autorė, Misūrio universiteto (JAV) dėstytoja Julija Šukys, „New York Times“ ir kitų leidinių iliustratorius Ray Bartkus (JAV), politologė Aušra Park (JAV), filosofas, Norvegijos mokslų ir technologijos universiteto profesorius Gediminas Karoblis, menininkė Vidmantė Černiauskaitė iš Didžiosios Britanijos, Lietuvos ir Kanados prekybos rūmų prezidentas, informatikas Rimas Čiuplinskas, kompiuterių architektas, pasauliniu mastu pripažintas profesorius, buvęs VDU rektorius Algirdas Avižienis ir kt.

■ Nukelta | 10 p.

Simpoziumo svečiai – prof. Vytautas Landsbergis ir akad. Zigmantas Zinkevičius

tyvos ir bendro tikslo galia“, paskelbtame žurnale „Pasaulio lietuvis“ 2019 m. birželio numeryje, rašė: „Prieš 50 metų, 1969-aisiais, Čikagoje grupelė lietuvių intelektualų pradėjo tradiciją, kuri jau pirmojo simpoziumo metu leido susitikti keliems šimtams pasaulio lietuvių mokslininkų ir kūrėjų, pasidalinti savais atradimais ir idėjomis bei užmegzti glaudų ir produktyvų ateities bendradarbiavimą, padėjusį pagrindą ir tokiems Lietuvos akademiniams įvykiams kaip Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas.“ Straipsnio autorė akcentuoja vaidmenį, kurį atliko pirmojo simpoziumo sumanytojai ir rengėjai: Algirdas Avižienis, Arvydas Kliorė, Bronius Nainys. Mokslo ir kūrybos simpoziumai ilgą laiką buvo žinomi kaip unikalus išeivijos reiškinys, kuris, Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, tapo tiltu tarp laisvojo

VI simpoziume – atstovai iš Lietuvos

VI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas, įvykęs 1989 m. lapkričio 22–26 d. Čikagoje, buvo ypatingas tuo, kad jame dalyvavo arti šimto mokslininkų iš Lietuvos, o baigiamąją kalbą pasakė prof. Vytautas Landsbergis. Po plenarinės sesijos, skirtos Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimui, buvo išrinktas 41 VDU Atkuriamojo Senato narys iš užsienio.

Tarp Lietuvos ir JAV

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, VII mokslo ir kūrybos simpoziumas 1991 m. buvo surengtas Lietuvoje – Vilniuje ir Kaune. Nuo to laiko ėmė formuotis nauja tradicija: simpoziumai pakaitomis buvo rengiami Lietuvoje ir išeivijoje:

Simpoziume: Vytautas Landsbergis, Leonidas Donskis, Justas Vincas Paleckis

SVEIKINAME XVI PASAULIO LIETUVIŲ MOKSLO IR KŪRYBOS SIMPOZIUMO DALYVIUS

Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus XIII simpoziume

XV simpoziume Prezidentas Valdas Adamkus ir Kolumbijos universiteto prof. Antanas Mockus. Gedimino Zemlicko nuotr.

Tarp pranešėjų iš Lietuvos minimi: istorikai Aleksandravičius ir Antanas Kulauškas, kultūros istorijos tyrinėtojas Darius Kuolys, politologas Kęstutis K. Girnius, lingvistė Rūta Petrauskaitė, edukologė Emilija

Sakadolskienė, sociologė Kristina Juraitė, chemikas, KTU rektorius Eugenijus Valatka ir kt.

Per tris simpoziumo dienas numatoma surengti šešias diskusijų sesijas. Organizatoriai taip pat kviečia kartu įprasmiti 2019-uosius, kaip Pasaulio lietuvių metus. Kviečiame paminėti mokslo ir kūrybos simpoziumų 50-mečio, Lietuvių Chartos 70-mečio, VDU atkūrimo ir Lietuvos mokslininkų sąjungos įkūrimo (1989 m. spalio 7 d.) 30-mečio jubiliejus. XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas kviečia bendromis jėgomis iš naujo permąstyti ir formuoti Lietuvos dabarties ir ateities trajektorijas, pasitelkiant akademinę ir kūrybinę, po pasaulį pasklidusią lietuvių bendruomenę.

Simpoziumo **Organizacinį komitetą** sudaro atstovai iš Lietuvos universitetų, Pasaulio lietuvių bendruomenės, JAV lietuvių bendruomenės, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos bei Lietuvių fondo: A. Avižienis (JAV LB), E. Aleksandravičius (VDU), D. Henke (PLB), V. Bandis (PLB), D. Kuolys (VU), A. Pemkus, D. Udrys (VU), R. Čuplinskas, A. Alkauskas (FTMC ir KTU),

Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkė Dalia Henke

Simpoziumo organizatorių pasitarimas Vytauto Didžiojo universitete

■ Nukelta į 11 p.

X simpoziumo dalyviai: Seimo patarėja Rita Virbaliene, Vilniaus pedagoginio universiteto prof. Vilija Grincevičienė ir laikraščio "Dirvos" redaktorius dr. Jonas Jasaitis

XVI simpoziumo idėjos aptarimas Švietimo ir mokslo ministerijoje. VDU rektorius akad. Juozas Augutis ir prof. Algirdas Avižienis

SVEIKINAME XVI PASAULIO LIETUVIŲ MOKSLO IR KŪRYBOS SIMPOZIUMO DALYVIUS

■ Atkelta iš 10 p.

G. Karoblis (NTNU Norvegijos mokslo ir technologijos universitetas), R. Čičelis (VDU), Ingrida Celešiūtė (VDU), Aušra Gribauskienė (ŠMSM), Milda Davis (LF), Vytas Narutis (LF), Jonas Jasaitis (Lietuvos mokslininkų sąjunga).

Renginiui ypatingą dėmenį skiria pirmojo Čikagoje rengto simpoziumo organizatorius, vienas aktyviausių Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo iniciatorių, JAV garbės ženklu ir medaliu apdovanotas mokslininkas

ir visuomenininkas Algirdas Avižienis, sukūręs NASA iki šių dienų taikomą kompiuterio atsparumo gedimams principą.

Prieš prasidedant oficialiai renginio daliai, kviečiame dalyvauti pasaulio lietuvių menui ir kūrybai skirtuose renginiuose. Lapkričio 12 d. kviečiame stebėti Lietuvos Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje demonstruojamus filmus, skirtus išeivijai, o lapkričio 13-ąją – Kaune vyksiantį Vidmantės Černiauskaitės, menininkės ir kūrėjos iš Jungtinės Karalystės, programą.

X simpoziume Čikagoje 1997 m. iš kairės: PLB pirmininkas inž. Vytautas Kamantas, Vilniaus pedagoginio universiteto prof. Danguolė Beresnevičienė, inž. Vytautas Šliūpas, JAV LB Švietimo tarybos pirmininkė Regina Kučienė, Švietimo sekcijos pirmininkas dr. Jonas Jasaitis

MOKSLO LIETUVA

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

XVI Pasaulio lietuvių
mokslo ir kūrybos
simpoziumas

VYTAUTO
DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
MCMXXII

TEMOS IR PRANEŠĖJAI 2019 m. lapkričio 14–16 d.

Įvadinė plenarinė sesija: MOKSLAS, VISUOMENĖ IR LAISVĖ.

2019 m. lapkričio 14 d.

Kauno miesto Rotušė (Rotušės a., Kaune).

Plenarinė sesija (50 min.); atviras mikrofonas (20 min.)

Sesijoje bus svarstoma: Kam šiandien tarnauja mokslas? Kokia yra kūrybos vertė? Ar moksle ir kūryboje semiamės stiprybės iš praeities? Kokia turėtų būti Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumų misija?

PRANEŠĖJAI: Algirdas Avižienis, Elona Vaišnienė, Egidijus Aleksandravičius, Darius Udrys, Rimas Čuplinskas. Moderatorius – Giedrius Janauskas

I sesija: UNIVERSITETŲ IR MOKSLO ŽMONIŲ MISIJOS.

2019 m. lapkričio 15 d.

VDU Didžioji aula (Gimnazijos g. 7, Kaune).

Plenarinė sesija (1,5 val.); diskusijų erdvės (1,5 val.)

Plenarinėje sesijoje bus svarstoma: Kokia yra universitetų ir mokslo žmonių misija šiuolaikinėje Lietuvoje? Koks balansas tarp universiteto kaip laisvų kūrybiškų žmonių augimo terpės ir universiteto, kaip profesinių žinių įgijimo, terpės? Ar universitetai ir mokslo įstaigos turi atliepti visuomenės lūkesčius ar kaip tik aktyviau prisidėti tuos lūkesčius formuojant? Ar klasikinis universitetinis išsilavinimas išlieka vertingas XXI amžiuje?

PRANEŠĖJAI: Giedrius Alkauskas, Rūta Petrauskaitė, Algirdas Avižienis, Eugenijus Valatka. Moderatorius – Giedrius Subačius

DISKUSIJŲ ERDVĖS:

1. Fundamentinių ir taikomųjų mokslo tyrimų santykis gamtos ir technikos moksluose. Kviečiame diskutuoti: Ar, pasauliui tampant vis labiau konkurencingam, Lietuvoje yra vietos fundamentiniams tyrimams? Ar fundamentiniai tyrimai lieka turtingų valstybių ir mokslo centrų privilegija? Ar Lietuvoje plėsis inovacijoms imlus verslas? Ką daryti, kad taip būtų?

2. Universitetinio išsimokslinimo vertė „informacijos per vieną sekundę amžiuje“. Kviečiame diskutuoti: Ar visuotiniame informacijos amžiuje klasikinio universitetinio išsilavinimo vertė mažėja ar kaip tik didėja? Koks universiteto žmonių atsakas tiems, kurie mano, kad tereikia mokėti ieškoti informacijos ir ją panaudoti?

■ Nukelta | 12 p.

II sesija: KAS ESAME IR KUO NORIME BŪTI?

2019 m. lapkričio 15 d.

VDU Didžioji aula (Gimnazijos g. 7, Kaune).

Plenarinė sesija (1,5 val.); diskusijų erdvės (1,5 val.)

Plenarinėje sesijoje bus svarstoma: Kokiomis patirtimis, kokia istorine savimone remiasi dabartinė lietuvių tapatybė? Su kokiais iššūkiais ji susiduria? Kokią mūsų tapatybę kuria, turėtų kurti mokykla ir viešoji erdvė? Koks vaidmuo šiuo atveju tenka mokslams ir menams? Ar yra lietuvių tapatybėje pamatinių, esminių dalykų, kuriuos suvokti ir saugoti būtų svarbu?

PRANEŠĖJAI: **Julija Šukys, Kęstutis Girnius, Emilija Sakadolskienė.** Moderatoriai – Rimas Čuplinskas ir Darius Kuolys

DISKUSIJŲ ERDVĖS:

1. Kas lems būsimą lietuvių tapatybę? Kviečiame diskutuoti: Į kokią tapatybės modelį – uždaresnį ar atviresnį – turėtų orientuotis Lietuva ir lietuviai dabarties pasaulyje? Kokias kūrybos galimybes atveria, kokius iššūkius Lietuvai ir lietuviams kelia vienas ir kitas tapatybės modelis?

2. Kokią mūsų tapatybę kuria švietimas ir viešoji erdvė? Diskutuosime: Kokią mūsų lietuvių šią dieną ugdo mokykla? Kokią, kokiais būdais ir priemonėmis turėtų ugdyti? Koks vaidmuo čia tenka, galėtų tekti žiniasklaidai ir viešajai erdvei?

III sesija: GEOPOLITINIAI IŠŠŪKIAI IR LIETUVOS MOKSLAI

2019 m. lapkričio 16 d.

VDU mokslo ir studijų centras (V. Putvinskio g. 23, Kaune).

Plenarinė sesija (1,5 val.); diskusijų erdvės (1,5 val.)

Plenarinėje sesijoje bus svarstoma: Ar turime geopolitinę vaizduotę besikeičiančio pasaulio tvarkos, ekonominių galių ir technologijų kontekste? Kokią vietą užimame ir turėtume užimti naujoje postmodernioje geopolitinėje realybėje? Ar Lietuva, kaip valstybės projektas, gali išlikti naujoje ekonominėje realybėje, veikiamą globalios komunikacijos ir masinės migracijos? Koks vaidmuo teks Lietuvai Azijos amžiuje, ir ar pažįstame naują pasaulio galią? Ar Lietuvos geopolitiniame mąstyme yra, turi būti vietos alternatyvoms? Kur yra Lietuvos ribos ekonomikoje ar kibernetinėje erdvėje? Ar gali egzistuoti postmoderni Lietuva – atsietą nuo teritorijos?

PRANEŠĖJAI: **Aušra Park, Egidijus Motieka, Nortautas Statkus.** Moderatoriai – Antanas Kulakauskas ir Giedrius Česnakas

DISKUSIJŲ ERDVĖS:

1. Globalios tvarkos su vienu dominuojančiu poliumi pabaiga ir kova dėl globalizacijos proceso geopolitinio performavimo: Lietuvos geopolitinių pasirinkimų galimybės. Kviečiame diskutuoti: Ko siekia Kinija: priešintis JAV ir Vakarų dominavimui ar dominuoti pati ir primesti savąjį civilizacinį ir kultūrinį modelį? Kokią vietą šiuolaikinio pasaulio

geopolitikoje užima Rusija ir kokios jos perspektyvos? Ar suprasdama geopolitinius iššūkius Lietuva turi pasilikti ties tradiciniais užsienio politikos, saugumo ir ekonomiais vektoriais, t. y. to paties tik daugiau? Ar reikia Lietuvai savarankiškos geopolitinės vizijos, ar užtenka laikytis ES, NATO ir kitų tarptautinių institucijų rekomendacijų? Kokius santykius turime konstruoti su naujosios Azijos galiomis? Ką darytume, jei Vakarų Europa apsispręstų rimtai stiprinti „Europos strateginę autonomiją“ ir iškiltų kolizija tarp euroatlantizmo ir eurokontinentalizmo?

2. Postmoderni Lietuva naujoje pasaulio tvarkoje. Kviečiame diskutuoti: Kaip Lietuvos geopolitiką keis demografiniai, technologiniai ir migraciniai procesai? Ar pasirinkimas egzistuoja tik tarp nacionalistinio tradicionalizmo ir neoliberalizmo grindžiamos globalizacijos? Koks kelias, kokia politika gali užtikrinti darnią ir tvarią pasaulio, kuriame liktų vietos tautinėms kultūroms, plėtrą? Ar tai apskritai įmanoma? Kur prasideda ir baigiasi Lietuva kibernetinėje, informacinėje ir ekonominėje erdvėje? Ar įmanoma „globali Lietuva“, jei Lietuvoje lietuviai (t. y. lietuviškai kalbantys ir mąstantys žmonės) virstų mažuma? Ar globalizacijos procese Lietuva nevirsta su žmonių kasdieniais rūpesčiais vis mažiau sąsajų turinčiu, bet stiprią empatiją žadinančiu istoriniu mitu?

IV sesija: ŽINIASKLAIDA, INTELEKTAS, KŪRYBA

2019 m. lapkričio 16 d.

VDU mokslo ir studijų centras (V. Putvinskio g. 23, Kaune).

Plenarinė sesija (1,5 val.); diskusijų erdvės (1,5 val.)

Plenarinėje sesijoje bus svarstoma: Ar gausėjant masinei komunikacijai ir jos priemonėms, daugėja galimybių išsireikšti? Kokį poveikį tai turi komunikavimo kokybei? Ar komunikacijos demokratizavimas ir tradicinių intelektinių ir kūrybos autoritetų saulėlydis veikia padeda ar trukdo svarstyti, priimti protingus sprendimus bei atpažinti ir vertinti kokybišką kūrybą? Kokia laukia ateitis?

PRANEŠĖJAI: **Ray Bartkus, Kristina Juraitė, Virgis Valentinavičius, Ieva Ivanauskaitė.** Moderatorius – Darius Udrys

DISKUSIJŲ ERDVĖS:

1. Žiniasklaida ir kūryba. Kviečiame diskutuoti: Kaip žiniasklaidos demokratizacija (įgalinanti kiekvieną plačiai skleisti savo kūrybą ir nesunkiai atrasti naujas auditorijas) padėjo kūrybai ir kūrybininkams? Kaip jiems pakenkė? Kaip padėjo ar pakenkė visuomenei? Ką daryti, kad minusų būtų mažiau, o plusų – daugiau?

2. Žiniasklaida ir intelektas. Diskutuosime: Ar žiniasklaidos demokratizacija (kai beveik bet kas gali veikti kaip savarankiška naujų agentūra) padeda, ar trukdo visuomenei ir individams priimti protingus sprendimus? Kokie „pliusai“ ir „minusai“?

Baigiamoji sesija: simpoziumo apibendrinimas.

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. skyrė 8 tūkst. eurų.
„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com

Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191

Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“

SL Nr. 169

Spausdino

UAB „Petro ofsetas“

Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius

Tiražas 500 egz.